

**RESTAURĒTIE
KULTŪRAS
PIEMINEKĻI
LATVIJĀ
2023
RESTORED
CULTURAL
MONUMENTS
IN LATVIA**

Izdevuma sagatavošanā izmantoti Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras mantojuma informācijas centra materiāli.

Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde pateicas visiem, kuri palīdzēja un piedalījās izdevuma tapšanā.

Materials from the Cultural Heritage Information Centre of the National Heritage Board of Latvia are used in this edition.

The National Heritage Board of the Republic of Latvia expresses gratitude to all those who have contributed to the creation of this edition.

Dizains / Graphic design: Sandra Krūmiņa

Redaktors / Editors: Rūta Kaminska, Andra Pūce

Tulkojums angļu valodā / English translation:

SIA “Skrivanek Baltic”

Latviešu teksta korektūra / Latvian proofreading: SIA “Idea Media”

Iespiests / Print: SIA “Jelgavas Tipogrāfija”

Uz 1. vāka: Oleru mižas kāpnes

Foto: Baiba Ķibere /

Front cover: Oleri manor house staircase

Photo: Baiba Ķibere

Nacionālā kultūras
mantojuma pārvalde

© Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, 2024

ISBN 978-9934-9132-6-6

KURZEME REĢIONS / KURZEME REGION

GRIESTU LUKTURA (1697) RESTAURĀCIJA / CEILING LAMP (1697) RESTORATION	14
APRIĶU MUIŽAS FRONTONA CIĻŅA (AP 1745) RESTAURĀCIJA / APRIĶI MANOR HOUSE RELIEF (AROUND 1745) RESTORATION	16
DURVJU KOMPLEKTA RESTAURĀCIJA / DOOR SET RESTORATION	18
RINDAS LUTERĀŅU BAZNĪCAS ALTĀRA RETABLA (1744; 19. GADSIMTA 30. GADI) RESTAURĀCIJA / RINDA LUTHERAN CHURCH ALTARPIECE (1744, 1930'S) RESTORATION	20
RENDAS BAZNĪCAS KRUCIFIKSA IZPĒTE UN RESTAURĀCIJA / RENDA CHURCH CRUCIFIX SURVEY AND RESTORATION	22

RĪGAS REĢIONS / RIGA REGION

RĪGAS PILS KONVENTA RESTAURĀCIJA UN PĀRBŪVE / RESTORATION AND RECONSTRUCTION OF THE RIGA CASTLE CONVENT	26
DZĪVOJAMĀ ĒKA AR DĀRZU / RESIDENTIAL BUILDING WITH A GARDEN	28
JAUNĀIS RĪGAS TEĀTRIS / NEW RIGA THEATRE	30
SV. TRĪSVIENĪBAS BAZNĪCAS PORTĀLS / ST TRINITY CHURCH PORTAL	32
KAPU PIEMINEKĻI E. VĒRMANEI UN H. VĒRMANIM / E. WÖHRMANN AND H. WÖHRMANN TOMBSTONES	34
METĀLA BALDAHĪNS / METAL CANOPY	36

SIGULDAS PILSDRUPAS / SIGULDA CASTLE RUINS	38
EBEĻMUIŽAS DZĪVOJAMĀ ĒKA / EBEĻMUIŽA MANOR HOUSE	40
ĪRES NAMS / TENEMENT HOUSE	42

ZEMGALES REĢIONS / ZEMGALE REGION

MEŽMUIŽAS KUNGU MĀJAS GALVENĀS IEEJAS ĀRDURVIS / MEŽMUIŽA MANOR HOUSE MAIN ENTRANCE DOOR	46
DISTERLO DZIMTAS KAPAVIETAS METĀLA VĀRTU (1902) RESTAURĀCIJA / DÜSTERLOHE FAMILY TOMB METAL GATE (1902) RESTORATION	48
RUNDĀLES PILS STAĻĻU RIETUMU KORPUSA IEKŠPAGALMA FASĀŽU RESTAURĀCIJA / RUNDĀLE PALACE STABLE WEST WING COURTYARD FACADE RESTORATION	50
DZEJNIEKA VIĻA PLŪDOŅA DZĪVOJAMĀS MĀJAS "LEJENIEKI" INTERJERA RESTAURĀCIJA / RESTORATION OF 'LEJENIEKI' HOME OF POET VILIS PLŪDONIS	52
KRUSTPILS PILS VIRTUVES KORPUSA RESTAURĀCIJA / KRUSTPILS CASTLE KITCHEN WING RESTORATION	54
KRUSTPILS MUIŽAS SAIMNIECĪBAS ĒKA / KRUSTPILS MANOR UTILITY BUILDING	56

LATGALES REĢIONS / LATGALE REGION

SAKRISTEJAS BUFETES (19. GADSIMTA OTRĀ PUŠĒ) RESTAURĀCIJA / SACRISTY CABINET (SECOND HALF OF THE 19 TH CENTURY) RESTORATION	60
GLEZNAS "MADONNA AR BĒRNU" (18. GADSIMTA BEIGAS) RESTAURĀCIJA / 'HOLY VIRGIN AND CHILD' PAINTING (LATE 18 TH CENTURY) RESTORATION	62

GRĀMATA "BAZNĪCAS NOLIKUMS" IESĒJUMĀ / 'CHURCH RULES' BOOK, BOUND	64
IKONA "KRISTUS" / CHRIST ICON	66
IKONAS "SV. NIKOLAJS" (1908) RESTAURĀCIJA / ST NICHOLAS ICON (1908) RESTORATION	68
ALTĀRA BALUSTRĀDE (18. GADSIMTA OTRĀ PUŠĒ) / ALTAR BALUSTRADE (SECOND HALF OF THE 18 TH CENTURY)	70
IKONAS "APUSTULIS ANDREJS UN SV. TRĪSVIENĪBA" (18. GADSIMTA VIDUS) RESTAURĀCIJA / ANDREW THE APOSTLE AND THE HOLY TRINITY ICON (MID-18 TH CENTURY) RESTORATION	72
VARAĶĻĀNU PILS SIENU GLEZNOJUMU (18. GADSIMTA PĒDĒJĀIS CETURKSNIS) RESTAURĀCIJA / RESTORATION OF MURALS (LAST QUARTER OF THE 18 TH CENTURY) IN VARAĶĻĀNI PALACE	74
LANDSKORONAS KATOĻU BAZNĪCAS AUSTRUMU PUŠĒS ZVANU TORŅA RESTAURĀCIJA / LANDSKORONA CATHOLIC CHURCH EAST SECTION BELL TOWER RESTORATION	76

VIDZEMES REĢIONS / VIDZEME REGION

ERNSTA GLIKA ALŪKSNES VALSTS ĢIMNĀZIJAS ĒKAS ATJAUNOŠANA UN RESTAURĀCIJA / RENOVATION AND RESTORATION OF THE ERNSTS GLIKS ALŪKSNE STATE GRAMMAR SCHOOL BUILDING	80
ZIEMERU MUIŽAS 2. STĀVA APAĻĀ SALONA APDARES RESTAURĀCIJA / ZIEMERI MANOR SECOND FLOOR DRAWING ROOM RESTORATION	82
ZVANU TORNIS (1744) / BELL TOWER (1744)	84

ALTĀRTELPAŠ SIENU POLIHROMIJU ATSEGUMU PAPLAŠINĀŠANA UN KONSERVĀCIJA / EXPANSION AND CONSERVATION OF EXPOSED POLYCHROME SECTIONS OF ALTAR WALLS	86
ĒKA RAUNAS IELĀ 15 / BUILDING AT RAUNAS IELA 15	88
SIENAS SVEČTURU (1670) UN GRIESTU LUKTURA (1652) RESTAURĀCIJA / RESTORATION OF WALL CANDLE HOLDERS (1670) AND CEILING LAMP (1652)	90
OLERU MUIŽAS KUNGU MĀJAS KĀPNES / OLERI MANOR HOUSE STAIRCASE	92
PIEZĪMES / NOTES	94

Kultūras mantojuma aizsardzības nozares sasniegumus visspilgtāk raksturo restaurācija. Sastopoties ar saglabātiem, koptiem, izpētītiem un atjaunotiem kultūras mantojuma šedevriem, jāapzinās, ka vienmēr ir bijis kāds, kas par šīm vērtībām ir rūpējies, jo pašas par sevi tās pastāvēt nespēj. Kultūras mantojuma aizsardzības speciālistu, pētnieku, restauratoru, saimnieku un lietotāju rokās nonāk izcilas vērtības, bet to liktenis ir atkarīgs no katra šo interešu grupu dalībnieka kompetences, sadarbības spējām un godaprāta. Katrs konservēts vai restaurēts kultūras piemineklis jāuztver kā vērtība – ieguvums visai sabiedrībai.

Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde kopš 2015. gada izvērtē un apkopo informāciju par vislabāk veiktajiem kultūras pieminekļu restaurācijas darbiem Latvijā. Katru gadu tiek izveidota kompetentu speciālistu komisija, kas vērtē paveikto restaurācijas jomā, un, ja panākts vienbalsīgs lēmums, tad konkrētie restaurācijas darbi tiek iekļauti speciālā Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes izdotā katalogā. Izdevuma mērķis ir parādīt plašākai sabiedrībai kultūras pieminekļu aizsardzības nozares praktiskā darba sniegumu, kas vairo cilvēka dzīves kvalitāti, nostiprina identitāti, atspoguļo restaurācijas specifiku un iesaistīto dalībnieku profesionalitāti. Informāciju par katru konkrēto objektu sagatavo pārvaldes speciālisti un eksperti. Katalogs “Restaurētie kultūras pieminekļi Latvijā” ir kļuvis par gaidītu bezmaksas publikāciju restaurēto objektu saimniekiem, darbu izpildītājiem, kā arī tiem, kuri vēlas iepazīties ar restaurācijas vērtējumu un veido šo izdevumu kolekciju.

Kultūras mantojuma aizsardzības nozare kļūst arvien plašāka, arī restaurācija ietver gan dziļākus un sarežģītākus, gan plašākus procesus. Tāpēc objektu izvēle ir sarežģīts, profesionāls, bet vienlaikus arī interesants izaicinājums. Es ceru, ka izdevums “Restaurētie kultūras pieminekļi Latvijā” savu aktualitāti saglabās arī nākotnē. Tas kļūs arvien piepildītāks ar veiksmīgas restaurācijas piemēriem, kultūras pieminekļi iegūs plašāku finansiālu atbalstu, arvien vairāk mazināsies ieceres kultūrvēsturiskas vērtības traumēt un iznīcināt, vēl plašāka sabiedrības daļa apzināsies, ka dzīvojam savā tik skaistā valstī. Kultūrai ir

īpaša loma Latvijas kā nacionālas valsts attīstībā. Kultūrā ir vajadzīgas arī kultūras attiecības. Kultūras mantojums ir nozīmīgs faktors cilvēka dzīves kvalitātes veidošanā. Kultūras mantojuma nozare veiksmīgi darbojas, ja tiek saglabāta un attīstīta profesionāla neatkarība, tiek uzturēta iesaistīto speciālistu ieinteresētība, aizrautība, atsaucība, entuziasms, tajā darbojas spēcīgas personības, kuras pārzina nozari ar mūsdienīgu, stratēģisku nākotnes redzējumu un radošu pieeju. Par to atbildīgi ir politiķi, tiem jākalpo sabiedrībai un dzīves kvalitātei. Kultūras mantojuma saglabāšana var nonākt konfliktā ar attīstību, ja attīstība zaudē kvalitāti un atsakās no sasniegtā. Kvalitatīva kultūras vērtību saglabāšana un restaurācija māca mūs cienīt vērtības, tiecas uz patiesību, izceļ atbildību, sniedz jaunus pārsteigumus, palīdz atklāt kultūras mantojuma vērtību kopuma starojumu un īpašo noskaņu.

Juris Dambis, Dr. arch.

Restoration is the most striking representation of the achievements of the cultural heritage conservation sector. Whenever we encounter preserved, cared for, researched, and restored cultural heritage masterpieces, we must keep in mind that there has always been someone looking after them, because these items cannot exist on their own. Great treasures come into the hands of cultural heritage conservation specialists, researchers, restorers, owners, and users, but their ultimate fate depends on the competence, ability to cooperate, and integrity of each of these stakeholders. Every conserved or restored item or cultural heritage must be viewed as an asset, as something that the entire society can benefit from.

The National Cultural Heritage Board has been collecting, and assessing information about the best restoration projects carried out on Latvia's cultural heritage sites since 2015. Every year, a commission of experts is set up to evaluate the restoration work carried out, and certain works are included in a special catalogue published by the National Heritage Board, if there is a unanimous decision to do so. The purpose of the publication is to demonstrate the practical achievements of the cultural heritage conservation sector to the general public, which improve the quality of life of people, strengthen their identity, represent the specific nature of restoration, and the professionalism of the specialists involved. Information about each site is prepared by the Board's specialists and experts. The catalogue of Restored Cultural Monuments in Latvia has become a highly anticipated free publication among the owners of restored objects, people performing the restoration work, and those who seek to discover the assessments of the restoration projects, and to collect the issues of the catalogue.

The field of cultural heritage preservation is expanding, as restoration affects deeper, more complex, and more extensive processes. This is why the choice of objects restored is a complex, professional, and interesting challenge. I hope that Restored Cultural Monuments in Latvia will keep its relevance into the future. It will have even more examples of successful restoration, cultural heritage sites will receive even more financial support, there will be less desire to damage and destroy cultural

heritage, and more members of the public will become aware of the beauty of the country we live in. Culture plays a special role in Latvia's development as a nation state. Culture also needs cultural relations. Cultural heritage is an important factor in shaping people's quality of life. The cultural heritage sector can work successfully if professional independence is preserved and supported, making it possible to maintain the commitment, passion, generosity, and enthusiasm of the specialists involved, if these people have strong personalities and knowledge of the field, with a modern, strategic vision of the future and a creative approach. Politicians are responsible for this, and must serve the public and cater to the quality of its life. The preservation of cultural heritage can come into conflict with development if development means losing quality and rejecting what has been achieved so far. High-quality preservation and restoration of cultural assets teaches us to respect what is valuable, leads us to the truth, highlights responsibility, offers new surprises, helps us discover the radiance and the special mood of cultural heritage as a whole.

Juris Dambis, Dr arch.

**KURZEMES REĢIONS/
KURZEME REGION**

GRIESTU LUKTURA (1697) RESTAURĀCIJA

Tukuma novads, Irlavas pagasts, Sāti, Sātu luterāņu baznīca

Īpašnieks: Sātu evaņģēliski luteriskā draudze
Restaurāciju veica: SIA "Intarsija"

Finansējums: Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras pieminekļu konservācijas un restaurācijas programma
Restaurācijas laiks: 2023

Sātu luterāņu baznīcā (1776–1778) saglabājies Valentīna Šrēdera dāvinātais griestu lukturis no iepriekšējās dievnama ēkas iekārtas. Baroka stila formas lukturi (misiņš, liets, virpots) ar centrālo balustru un divos līmeņos kārtotiem 16 sveču zariem lejasdaļā noslēdz lode, zem kuras dekoratīvs rozetes un ananasa motīvs. Uz lodes uzraksts ar datējumu un dāvinātāja vārdu. Augšdaļā lukturi vainago plastiski veidots putna motīvs.

Laika gaitā pilnībā zuduši sveču zari un atstarotāji augšējā līmenī, trūkst sveču zaru un dekoratīvo elementu arī apakšējā līmenī un balustra vidusdaļā. Atsevišķi zari un dekoratīvie elementi bojāti, deformēti. Virsmas klātas ar putekļu un netīrumu slāni.

Restaurācijas gaitā konstrukcija demontēta, attīrītas virsmas, atjaunotas zaru līgždas, likvidētas esošo zaru deformācijas un nekvalitatīvie labojumi, izgatavoti trūkstošie fragmenti, to metāla virsmas patinētas, metālam uzklāts aizsargslānis.

CEILING LAMP (1697) RESTORATION

Tukums Municipality, Irlava Parish, Sāti, Sāti Lutheran Church

Owner: Sāti Lutheran Congregation

Restoration performed by: SIA *Intarsija*

Funding: Cultural Monument Conservation and Restoration Programme of the National Heritage Board

Restoration period: 2023

In the Sāti Lutheran Church (1776–1778), there is a ceiling lamp that was a gift by Valentin Schroeder, which it has inherited from the previous church building. The lamp, shaped in Baroque style (brass: cast, lathed), with a baluster in the centre and 16 candle branches arranged in two layers, has a sphere at the bottom, below which is a decorative rosette and pineapple pattern. On the sphere, there is an inscription with the date and the donor's name. At the top of the lamp, there is a sculptured bird pattern.

Over time, the candle branches and reflectors of the upper level were completely lost; there were candle branches and decorative elements missing on the lower level, and so was the middle section of the baluster. Some branches and decorative elements were damaged, and deformed. The surfaces were covered with a layer of dust and dirt.

During the restoration, the structure was disassembled, the surfaces were cleaned, the branch sockets were restored, eliminating deformations and poor quality repairs in the existing branches. Missing pieces were made from scratch, their metal surfaces covered with patina, with a protective coating applied to the metal. The lamp was restored, making it possible to see the skills of the 17th-century local metalworking workshops and making a significant contribution to the ascetic interior of the church.

Rūta Kaminska

Attēli / photos: B. Ekere, I. Bulā, E. Orma

APRIĶU MUIŽAS FRONTONA CIĻŅA (AP 1745) RESTAURĀCIJA

Dienvidkurzemes novads, Lažas pagasts, Apriķi

Īpašnieks: Dienvidkurzemes novada pašvaldība

Restauratore: Madara Rasiņa

Finansējums: Dienvidkurzemes novada pašvaldība

Restaurācijas laiks: 2022-2023

Muižas ēka celta 18. gadsimta vidū. Ēkas dienvidu puses frontona cilnī vidusdaļā spoguļsimetrijā savīti muižas īpašnieku monogrammas burti, malās puttī figūras ar atribūtiem, kompozīcijā ietverti Brinkenu dzimtas heraldikas motīvi. Par akmens kaluma ciļņa (smilšakmens, mūrjava, krāsojums) autoru precīzu ziņu trūkst. Pēc 1952. gada kapitālremonta un mūra verandas piebūves uzcelšanas frontons atrodas bēniņu iekšstelpā, 1974. gadā daļa ciļņa pārvietota uz Rundāles pils muzeju. 2020. gadā notika frontona apsekošana, 2021. gadā akmens izpēti veica ģeologs Mihaels Kremplers (*Michael Krempler*) no Berlīnes un krāsojuma izpēti ķīmiķe Indra Tuņa. 2022. un 2023. gadā akmens izpēti turpināja ģeologs Rihards Pršikriļs (*Richard Prškryl*) no Prāgas Kārļa Universitātes un polihromijas izpēti Jiržina Pršikriļova (*Jiřina Přikrylová*) no Prāgas Mākslas akadēmijas.

Cilnim laika gaitā radušies apmēram 50% masas zuduma, konstatēta virsmas sairšana dažādās pakāpēs, akmens slāņošānās un plaisāšana, uz virsmas piesārņojuma kārtā un vairākas pārkrāsojuma kārtas.

Restaurācija veikta divos posmos. Attīrīta un nostiprināta akmens kaluma virsma, aizpildīti akmens masas zudumi, virsmai uzklāts plāns kaļķu krāsas slānis.

Atjaunota nozīmīga 18. gadsimta tēlniecības pieminekļa daļa, kas sniedz liecības par vēsturisko stilu interpretāciju mākslinieciski augstvērtīgā risinājumā.

APRIĶI MANOR HOUSE RELIEF (AROUND 1745) RESTORATION

Dienvidkurzeme Municipality, Laža Parish, Apriķi

Owner: Dienvidkurzeme Municipality

Restorer: Madara Rasiņa

Funding: Dienvidkurzeme Municipality

Restoration period: 2022-2023

The manor house was built in the middle of the 18th century. The southern relief has the letters of the monogram of the manor's owners arranged in mirror symmetry in the centre, with putto figures with attributes on the edges; the composition includes heraldic elements of the von den Brinken family. There is no precise information about the author of the stone relief (sandstone, masonry mortar, paint). After the 1952 overhaul and the addition of a stone veranda extension, the relief was left in the attic; in 1974, a part of the relief was moved to the Rundāle Palace Museum. In 2020, the relief was examined, and in 2021, its stone was researched by geologist Michael Krempler from Berlin and paintwork by chemist Indra Tuņa. In 2022 and 2023, research of stone was continued by geologist Richard Prškryl from Charles University in Prague, and the research of polychromic paintwork by Jiřina Přikrylová from the Academy of Arts in Prague. The relief had lost approximately 50% of its mass, with varying degrees of surface disintegration, separation of stone layers and cracking, with a layer of contamination on the surface and several layers of repainting.

The restoration was carried out in two stages. The hewn stone surface was cleaned and secured, missing areas in the stone were filled, and a thin layer of lime paint was applied to the surface.

Thus, a part of an important 18th-century sculptural heritage object was restored, offering a presentation of historic styles in an artistically high-quality manner.

Rūta Kaminska

Attēli / photos: L. Skujāne, M. Rasiņa, K. Savina, NKMP arhīvs

DURVJU KOMPLEKTA RESTAURĀCIJA

Kuldīga, Kalna iela 23

Īpašnieks: kopīpašums

Restaurators: Kārlis Henriņš

Finansējums: Kuldīgas novada pašvaldība

Restaurācijas laiks: 2022–2023

Kalna ielā 23 esošās ēkas celtniecība datēta ar 1838.–1870. gadu sākumu. Restaurācijas laikā atjaunotas 19. gadsimta vidū izgatavotās priedes koka divvērtņu durvis ar dekoratīviem ārējiem elementiem. Pirms restaurācijas tika veikta krāsojumu slāņu izpēte un tika nolemts atjaunot trešo krāsojuma slāni, lai nodrošinātu vienotu ēkas kopskatu ar pārējiem būvģaldniecības izstrādājumiem. Durvju komplektam lielā apjomā bija zudis krāsojums, abu vērtņu apakšējā daļā bija novērojama trupe. Durvīm zudusi ārējā un iekšējā noseglīste, pilnībā satrupējies sliekšnis.

Durvju komplekts tika demontēts, attīrīta to virsma, mehāniski ar cikliņu noņemot nenoturīgos krāsas slāņus. Veikta bojāto daļu protezēšana, labošana un zudušo detaļu un dekoratīvo elementu izgatavošana no jauna. Mazākās plaisas aiztēpētas ar lineļlas ķīti. Saglabājušās metāla detaļas attīrītas, apstrādātas ar svina mīniju. Zudušās un periodam neatbilstošās metāla detaļas nomainītas, no jauna izgatavota durvju roktura koka daļas, noseglplāksnes un atslēga, aizbīdņa komplekta metāla plāksne. Nomainīti virsgaismas loga bojātie stikli, izmantojot atgūtu, amatnieciski izgatavotu stiklu. Virsmas gruntētas, krāsotas ar lineļlas krāsu.

Durvju komplekta virsma netika perfekti apstrādāta, bet atstāta ar negludumiem, patinu, nodilumiem un mehāniskiem bojājumiem, kas izveidojušies laika gaitā, tādējādi saglabājot durvju senatnīgumu un reljefu.

DOOR SET RESTORATION

Kuldīga, Kalna iela 23

Owner: shared ownership

Restorer: Kārlis Henriņš

Funding: Kuldīga Municipality

Restoration period: 2022–2023

The construction of the building at Kalna iela 23 is believed to have taken place around 1838 and the early 1870's. The restoration involved the renovation of a pine double-leaf door with decorative external elements, which was made in mid-19th century. The layers of paint were examined prior to the restoration, and it was decided to restore the third layer, for a cohesive look with the rest of the wooden elements in the building.

The door set had lost much of its paint, and there was rot in the lower section of both of the leaves. The outer and inner cover strips of the door were lost, and the threshold had rotted through.

The door set was removed, its surface was cleaned by mechanically removing the flaking layers of paint using a scraper. Damaged parts were repaired using fill pieces, and missing parts and decorative elements were made from scratch. Smaller cracks were sealed with linseed putty. Preserved metal parts were cleaned and treated with red lead. Lost and period-inappropriate metal parts were replaced, wooden parts of the door handle, cover plates, lock, latch set metal plate were made from scratch. Damaged glass pieces of the transom using recycled, artisanal glass. The surfaces were primed and coated with linseed oil paint.

The surface of the door set was not treated to achieve a perfect look. Rough and worn-out areas, patina, and mechanical damage that accumulated over time were kept thus preserving the antique nature and distinctiveness of the door.

Linda Līva Oše

Attēli / photos: L. Skujāne, K. Savina

RINDAS LUTERĀŅU BAZNĪCAS ALTĀRA RETABLA (1744; 19. GADSIMTA 30. GADI) RESTAURĀCIJA

Ventspils novads, Anceš pagasts, Rinda

Īpašnieks: Rindas evaņģēliski luteriskā draudze

Restauratore: Zane Stikāne

Finansējums: pašfinansējums

Restaurācijas laiks: 2021–2023

Rindas baznīcā saglabāts iepriekšējā dievnama baroka altāra retabls (polihromija, zeltījums). To veido divas korintiskās kolonnas, kas ietver altārglezņas nišu un balsta bagātīgi drapētu dzegu, virs kuras kokgriezuma noslēgums. Sānos ažiūri akanta spārni. Retabls iepriekš vairākkārt labots. Tā izpēti 2014.–2015. gadā veikusi Saiva Kuple kopā ar Rīgas Celtniecības koledžas audzēkņiem.

Pašreiz restaurācija veikta retabla apakšējai daļai. Pirms darbu sākšanas secināts, ka pamata konstrukcija un kokgriezumu stiprinājumi ir stabili, kokā vērojamas plaisas, trūkst atsevišķu koka detaļu. Stiprināšanai izmantotās metāla detaļas korodējušas. Pēc īpašnieka lūguma paredzēts saglabāt 19. gadsimta krāsu slāni un 21. gadsimta zelta imitācijas krāsas detaļas.

Restaurācijas laikā atjaunotas zudušās koka detaļas, izņemtas liekās naglas un aizpildīti koksnēs zudumi, noņemti virsmas netīrumi, nostiprināts un plānināts krāsojums, ieklāta restaurācijas grunts, uzklāta aizsarglaka, veikta tonēšana un retuša.

Pēc restaurācijas retabls ieguvis vienotu veidolu, respektējot polihromā krāsojuma vēsturiskās izmaiņas.

RINDA LUTHERAN CHURCH ALTARPIECE (1744, 1930'S) RESTORATION

Ventspils Municipality, Ance Parish, Rinda

Owner: Rinda Lutheran Congregation

Restorer: Zane Stikāne

Funding: own funds

Restoration period: 2021–2023

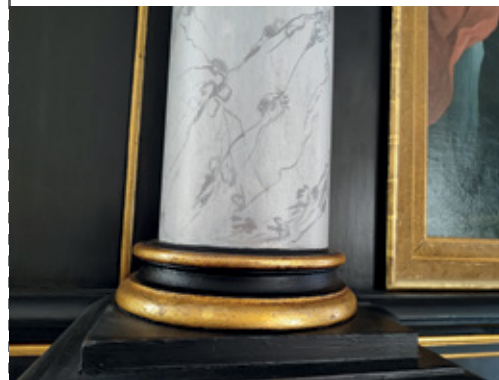
A Baroque altarpiece (polychromic painting, gilding) is preserved in the Rinda Church, inherited from the previous church building. It consists of two Corinthian columns enclosing the niche of the altar painting and supporting a richly draped cornice with a carved end piece on top of it. Intricate acanthus wings on the sides. The altarpiece had been repaired multiple times. It was studied in 2014–2015 by Saiva Kuple, together with students from the Riga Building College.

This time the restoration covered the lower section of the altarpiece. Before the work, it was found that the base structure and wood carving fastening elements were stable, with cracks and missing parts visible in the wood. The metal parts used for reinforcement had corroded. At the request of the owner, it was planned to preserve the paint layer from the 19th century and the 21st-century gold imitation paint details.

During the restoration, missing wooden parts were replaced, excess nails removed and lost wood replaced. Dirt was removed from the surface, the paint coat was reinforced and thinned, a restoration primer and protective lacquer were applied, with colour adjustments and retouching.

Following the restoration, the altarpiece gained a uniform appearance, respecting the historic changes in its multi-colour paintwork.

Rūta Kaminska

Attēli / photos: B. Ekere

RENDAS BAZNĪCAS KRUCIFIKSA IZPĒTE UN RESTAURĀCIJA

Kuldīgas novads, Rendas pagasts, Rendas luterāņu baznīca

Īpašnieks: Rendas evaņģēliski luteriskā draudze

Restauratore: Eva Rotčenkova (Rīgas celtniecības koledžas mācību procesā, darba vadītāja Saiva Kuple)

Finansējums: pašfinansējums

Restaurācijas laiks: 2023

Nav zināms, kad un no kurienes Rendas baznīcā ieradies skaistais un trauslais “Kristus pie krusta”, kas pēc ilgas uzturēšanās restātoru darbnīcā atgriezies savā mītnē. Restaurācijas darbu gaitā skulptūru attīrīja, atbrīvoja no nekvalitatīvā bronzas krāsojuma, kas bija uzklāts, mēģinot objekta izskatu estetizēt 20. gadsimta 30. gados, laboti mehāniskie bojājumi. Pirms darbu sākšanas veikta pamatīga skulptūras izpēte gan ultravioletajos, gan rentģena staros, lai iegūtu daudzpusīgu informāciju par objekta uzbūvi un izvēlētos labāko risinājumu tā restaurācijai/konservācijai. Zem bronzējuma atradās divi krāsojuma slāņi, kas tika saglabāti. Sarežģītāks bija jautājums par apdrupušo, no ģipša masas veidoto roku pirkstu atjaunošanu. Rentģens parādīja, ka, tos veidojot, diezgan brutālā veidā plaukstās bija iedzītas naglas, lai izveidotu pirkstu “armatūru”. Lai vēl vairāk netraumētu oriģinālās plaukstas, ģipša pirkstus saglabāja, pieveidoja, tonējot atbilstoši figūras krāsojumam. No koka izgriežot, atjaunoja zudušo pēdu naglu, bet zudušās matu lokas un gurnauta drapērijas fragmenti atjaunota netika.

Būtiska epizode visā procesā bija vēsturiskā izpēte un salīdzinošā analīze, kas restātorai ar mākslas vēsturnieces izglītību deva iespēju izvirzīt hipotēzi par skulptūras piederību pie vēlās gotikas ar iespējamo datējumu 16. vai 17. gadsimta robežās, kaut arī līdz šim tas ticis saistīts ar 19. gadsimta beigām.

RENDA CHURCH CRUCIFIX SURVEY AND RESTORATION

Kuldīga Municipality, Renda Parish, Renda Lutheran Church

Owner: Renda Lutheran Congregation

Restorer: Eva Rotčenkova (as part of Riga Building College studies, work supervisor: Saiva Kuple)

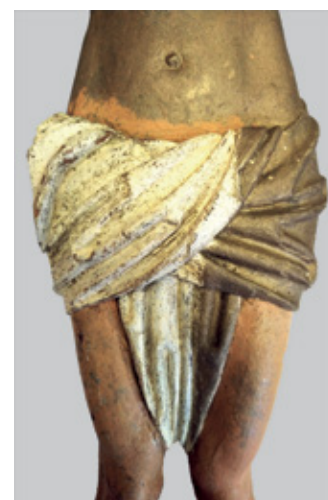
Funding: own funds

Restoration period: 2023

It is not known when the Renda Church originally got its beautiful and fragile crucifix, and where from, but it finally came home after spending a long time in the restorer workshop. During the restoration, the sculpture was cleaned, removing the low quality bronze coating applied in an attempt to beautify the object in the 1930's. Mechanical damage was repaired. Before the work, the sculpture was thoroughly surveyed using ultraviolet and X-ray imaging in order to gain comprehensive information about its structure and to choose the best solution for its restoration/conservation. Under the bronze coating, were two coats of paint, which were kept. A more complicated affair was the restoration of the crumbling plaster fingers. X-ray imaging revealed that nails had been driven into the palms of the hands in a rather damaging way to function as a 'reinforcement' structure for the fingers. In order not to further damage the original hands, the plaster fingers were kept, with shape adaptations, and coloured to match the shade of the sculpture. The lost foot nail was replaced with a new carved wooden piece, while the lost locks of hair and pieces of the loincloth were not replaced.

An important part of the whole process was the historical research and comparative analysis, which enabled the restorer, who was trained in art history, to propose a hypothesis that the sculpture belongs to the late Gothic period, possibly dating it at the 16th or 17th century, although the sculpture had initially been thought to come from the late 19th century.

Dace Čoldere

Attēli / photos: E. Rotčenkova, L. Skujāne

**RĪGAS REĢIONS/
RIGA REGION**

RĪGAS PILS KONVENTA RESTAURĀCIJA UN PĀRBŪVE

Rīga, Pils laukums 3

Īpašnieks: VAS “Valsts nekustamie īpašumi”

Projekts: pilnsabiedrība “Rīgas pils kastelas projekts”: SIA “Sudraba Arhitektūra”; SIA “MARK Arhitekti”

Restaurācijas darbu veicējs: AS “LNK Industries” un apakšuzņēmēji

Finansējums: valsts budžets un Eiropas Reģionālās attīstības fonds

Restaurācijas laiks: 2020–2023

Livonijas ordeņa mestra rezidence celta no 1330. līdz 1340. gadam; tā pārstāvēja konventa ēkas tipu ar trīsstāvu apjoma ietvertu kvadrātveida pagalmu. No 1497. līdz 1515. gadam mestra Voltera fon Plettenberga vadībā notika jaunās pils celtniecība uz rīdzinieku nojauktās pils paliekām. 16. un 17. gadsimta gaitā tika veiktas vairākkārtējas pils pārbūves. Pils kastelas dienvidu korpusa zāles – kapela un remteris – saglabājušas 16. gadsimta pirmajā pusē izveidoto vēlas gotikas telpisko struktūru. 18. gadsimta pirmajā pusē remteris sadalīts divos līmeņos, 1872. gadā – arī pils kapela.

2023. gada nogalē noslēdzās vairākus gadus ilgušais pils senākās daļās – kastelas – rekonstrukcijas un restaurācijas projekts, kas bija sadalīts vairākās kārtās. Pirmajā kārtā veikta konstrukciju un pamatu pastiprināšana, jumta pārbūve, izņemti sekundārie starpstāvu pārsegumi remterī un kapelā, atdodot telpām sākotnējo monumentalitāti un vienotību. Otrajā kārtā notika fasādes atjaunošana un iekštelpu restaurācija – atklāti un restaurēti polihromi gleznojumi remterī un kapelā, zem 19. gadsimta apmetuma atsegta fasādes oriģinālā 16. gadsimta substance. Pagraba daļā atklāta unikāla 13. gadsimta hipokausta krāsns; tās saglabāšanai un konservācijai veiktas izmaiņas projektā.

Plaša mēroga un augstas sarežģītības pakāpes Rīgas pils kastelas daļas restaurācijas process ir atdevis sabiedrībai unikālos gotiskos interjerus, gleznojumus, ārejo apdari un citas vērtības, piešķirot telpām funkciju un saglabājot īpašo noskaņu, materialitāti un autentiskuma sajūtu.

RESTORATION AND RECONSTRUCTION OF THE RIGA CASTLE CONVENT

Rīga, Pils laukums 3

Owner: SJSC (VAS) *Valsts nekustamie īpašumi*

Design: general partnership (PS) *Rīgas Pils Kastelas projekts*: SIA *Sudraba Arhitektūra*; SIA *MARK Arhitekti*

Restoration contractor: AS *LNK Industries* and subcontractors

Funding: national budget and European Regional Development Fund

Restoration period: 2020 - 2023

The residence of the Master of the Livonian Order was built between 1330 and 1340 as a convent building with a square courtyard enclosed by a three-storey building volume. Between 1497 - 1515, under the leadership of Master Wolter von Plettenberg, a new castle was built on the remains of the one demolished by Riga's citizens. The castle underwent multiple reconstructions during the 16th and 17th centuries. The late Gothic spatial structure of the first half of the 16th century survives in the chapel and the refectory of the south wing of the castellum. In the first half of the 18th century, the refectory was divided into two levels, and in 1872, the same happened to the castle's chapel.

At the end of 2023, the years-long multi-phase project to reconstruct and restore the oldest part of the Riga Castle, its castellum, was completed. During the first phase, the structures and foundation were reinforced, the roof was rebuilt, and secondary inter-floor slabs in the refectory and chapel were removed, restoring the original monumental nature and unity of these rooms. The second phase involved the restoration of the facade and interiors: polychrome murals were uncovered and restored in the refectory and chapel, and the original 16th-century substance of the facade was uncovered from under the 19th-century plaster. A unique 13th-century hypocaust stove was discovered in the basement, with changes introduced in the project for its preservation and conservation.

The extensive and highly complex restoration of the castellum part of the Riga Castle has brought its unique Gothic interiors, murals, exterior finish, and other treasures to the public, making its indoor spaces functional and preserving their special mood, material quality, and sense of authenticity.

Anna Ancāne

Attēli / photos: G. Eihe, O. Mieriņš, I. Marta

DZĪVOJAMĀ ĒKA AR DĀRZU

Rīga, Slokas iela 41A

Īpašnieks: SIA "AD VERBUM"
Projekts: SIA "Arhitekti Ārgaļi"
Restaurāciju veica: SIA "Plio"
Finansējums: pašfinansējums
Restaurācijas laiks: 2020–2023

1886. gadā drāšu fabrikas direktoram Slokas un Palisādu (tagad – Kuldīgas) ielas stūrī, netālu no viņa darba vietas, uzceļ palielu koka ēku klasicisma stilā, aiz kuras atrodas plašs dārzs, stallis un neliela kalpu māja. Mainoties īpašniekiem, ēka un pagalma ēkas vairākkārt pārbūvētas. Te bijusi gan zīmuļu fabrika, gan veikals, 20. gadsimta vidū izbūvēti vairāki dzīvokļi. Ar laiku pienācīgi neaprupētā ēka kļūst neapdzīvojama. 21. gadsimta sākumā īres tiesības iegūst negodprātīgs īrnieks, kurš nepilda solīto – atjaunot ēku. 2007. gadā ēka cieš ugunsgrēkā. 2019. gadā ēku nopērk jauns īpašnieks, kurš sāk vērienīgus atjaunošanas darbus. Ugunsgrēkā cietuši daļa rekonstruēta, izvērtējot pieejamos arhīva materiālus un vēsturiskos fotoattēlus. Logi atjaunoti atbilstoši vēsturiskajam izskatam, savukārt tie logi, kas labāk saglabājušies, restaurēti un pielāgoti energoefektīvākiem risinājumiem. Logiem ierīkoti slēgi. Ieklāts jauns dakstiņu jumta segums, apaļajai piebūvei saglabāts skārda segums. Atjaunoti skursteņi, lai nemainītu jumta vēsturisko izskatu. Tā kā iekštelpas bija jau pamatīgi pārbūvētas un cietušas ugunsgrēkā, telpas pārplānotas atbilstoši jaunajai ēkas funkcijai. Daļā ēkas izvietota pirmsskolas iestāde, daļā – biroju telpas. Sakopta ēkas apkārtnē. Līdz ar darbu pabeigšanu Slokas iela atguvusi vēsturisku ēku, kas bagātina Āgenskalna kultūrvēsturisko vides ainavu ar sakoptu un funkcionālu īpašumu.

RESIDENTIAL BUILDING WITH A GARDEN

Rīga, Slokas iela 41A

Owner: SIA AD VERBUM
Design: SIA Arhitekti Ārgaļi
Restoration performed by: SIA Plio
Funding: own funds
Restoration period: 2020–2023

In 1886, a large Classicist wooden building was built at the corner of Slokas and Palisādu (now Kuldīgas) streets for the manager of a wire factory. The location was close to his workplace, and behind the building there is a spacious garden, a stable, and a small house for the servants. As its owners changed, the building and the courtyard buildings saw multiple reconstructions. It was used as a pencil factory and a shop, and a few flats were set up there in mid-20th century. Without proper maintenance, the building became uninhabitable over time. In early 21st century, an unscrupulous tenant took over the building, failing to keep their promise to renovate the building. There was a fire in the building in 2007. In 2019, it was bought by a new owner, who started extensive renovations.

The part damaged by the fire was reconstructed taking into account available archival materials and historical photographs. Windows were replaced based on their historic look. The original ones that were in better condition were restored and adapted to energy efficient solutions. Shutters were installed for the windows. New tile roofing was laid; sheet metal roofing was installed in the circular annex. The chimneys were restored to avoid altering the historical appearance of the roof. Since the interiors had already seen extensive reconstructions and had been damaged by fire, the rooms were redesigned to suit the new function of the building. One part of the building houses a pre-school, and the other, offices. The grounds of the building were improved.

With the completion of the work, a historic building was given back to Slokas street, enhancing the cultural and historical landscape of Āgenskalns with a well-kept and functional property.

leva Marta

Attēli / photos: I. Marta

JAUNĀIS RĪGAS TEĀTRIS

Rīga, Lāčplēša iela 25

Īpašnieks: VAS “Valsts nekustamie īpašumi”

Projekts: PS “Zaigas Gaiļes birojs un partneri”, PS “SBSC”, SIA “Sarma & Norde Arhitekti” un apakšuzņēmēji

Darbu veicējs: PS “SBSC” (SIA “Skonto būve” un SIA “Skonto Construction”) un apakšuzņēmēji

Finansējums: valsts budžets

Restaurācijas laiks: 2020 – 2024

Vēsturiskā ēka celta 1901. gadā pēc civilinženiera Edmunda fon Trompovska projekta kā Rīgas Latviešu amatnieku palīdzības biedrības nams, iesvētīta 1902. gada 8. novembrī. Tai ir nozīmīga vieta Latvijas skatuves mākslā. 1902. gadā namā darbu sāka Jaunais Rīgas latviešu teātris, un 122 gadu laikā tajā strādājuši pieci teātri. Lāčplēša iela savu nosaukumu ieguva 1923. gadā par godu režisora un Rīgas Jaunā teātra direktora Alekša Mierlauka iestudētajai Raiņa “Ugunij un naktij”. Vēsturiskā ēka vairākkārt pārbūvēta. Grezni rotātā amatnieku biedrības zāle gāja bojā 1931. gada ugunsgrēkā. Interjerā no nama celšanas laika vislabāk saglabājusies oriģinālā parādes kāpņu telpa.

Monumentālā četrus stāvu mūra ēka ar grezni rotātu historisma stila fasādi un balkonu ielas telpā starp piecstāvu īres namiem ne ar ko nevēstīja par tās saturu. Jaunā Rīgas teātra ēku kompleksa atjaunošanā arhitekti Zaigai Gaiļei izdevās panākt ēkas vizuālā tēla maiņu – arhitektūrā ienest teātra sajūtas, apmeklētājiem atvērt pagalmu, saglabāt nozīmīgākās kultūrvēsturiskās vērtības un saudzējot to vēsturisko patīnu, radīt arī jaunu pievienotu vērtību – mūsdienu arhitektūras un dizaina izcilu risinājumu, kas veiksmīgi nodrošina ēkas funkcionalitāti un, veidots iekļūgā saspēlē ar oriģinālām vēsturiskām vērtībām, papildina īpašo kopējo noskaņu. Pārbūvējot teātra zāli, saglabātas 1931. gadā *Art Deco* stilā veidotās vēsturiskās zāles sajūtas. Kvalitatīvi restaurēta ēkas vēsturiskā fasāde, Amatnieku biedrības parādes kāpņu telpa un nozīmīgi interjeru apdares fragmenti.

NEW RIGA THEATRE

Rīga, Lāčplēša iela 25

Owner: SJSC (VAS) Valsts nekustamie īpašumi

Design: general partnership (PS) *Zaigas Gaiļes birojs un partneri*, PS *SBSC*, SIA *Sarma&Norde Arhitekti* and subcontractors

Contractor: PS *SBSC* and subcontractors

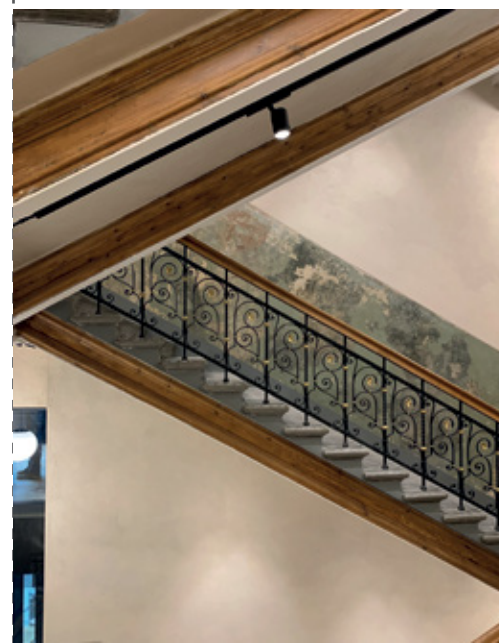
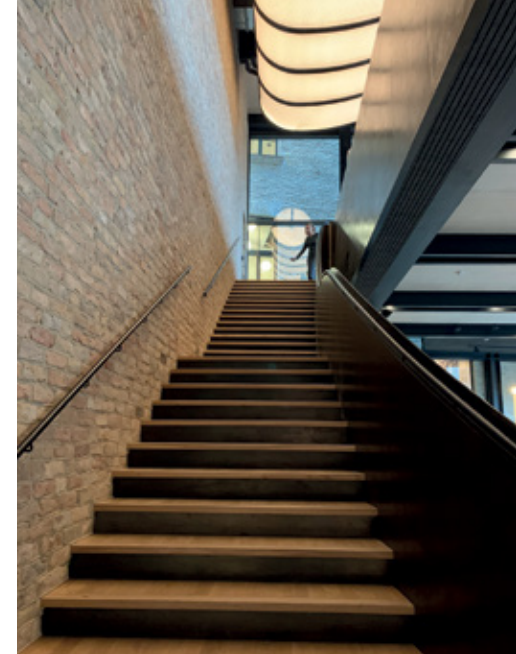
Funding: national budget

Restoration period: 2020 - 2024

The historic building was constructed in 1901 based on a design by civil engineer Edmund von Trompowsky as the building of the Riga Latvian Artisan Aid Association. The building was commissioned on 8 November 1902. It is an important place for Latvia's performing arts: the New Riga Latvian Theatre began its work in the building in 1902, and over its 122-year history, it has accommodated five theatres. Lāčplēša street itself got its name in 1923, after a character in the “Fire and Night” play by Rainis, which was staged by director and Riga New Theatre manager Alekšis Mierlauks. The historic building has seen multiple reconstructions: the ornate hall of the Artisan Association was destroyed in a fire in 1931. The original main stairwell is the best-preserved piece of the building's interiors from when it was constructed.

The monumental four-storey masonry building with its ornate historic facade and balcony facing the street, perched between five-storey tenement houses, gave no hint as to its contents. As part of the renovation of the New Riga Theatre complex, architect Zaiga Gaile managed to change the visual image of the building, to bring a feeling of theatre into the architecture, to open the courtyard to its guests, to preserve the most important cultural and historical assets, and, while preserving historical patina, to create new added value, with a remarkable solution of contemporary architecture and design that successfully enables the function of the building and a sensitive interplay with its original historical assets, adding to its special overall mood. In the reconstruction of the theatre's auditorium, the feel of the 1931 Art Deco historical room auditorium was preserved. The historic facade of the building, the Artisan Association main entrance stairwell, and important pieces of the interior finish saw a high-quality restoration.

Juris Dambis

Attēli / photos: J. Dambis

SV. TRĪSVIENĪBAS BAZNĪCAS PORTĀLS

Rīga, Sarkandaugavas iela 10

Īpašnieks: Rīgas Svētās Trīsvienības evaņģēliski luteriskā draudze

Restaurāciju veica: SIA "KOKA EKA", Edgars Purviņš

Finansējums: pašfinansējums

Restaurācijas laiks: 2022–2023

1878. gadā fabriku un strādnieku mājokļu apkaimē Sarkandaugavā uz augstas kāpas pacēlās arhitekta Johana Daniela Felsko neogotiskās formās projektēta jauna sarkanu ķieģeļu baznīca ar smailu torni, lieliem logiem un gaiša akmens portālu rietumu pusē, kas darināts no smalkgraudaina, domājams, Sāmsalas, dolomītakmens. Atrodoties visai skarbā vidē un klimatā, akmens bloki saplaisājuši, daži sadalījušies fragmentos, konstatējama stūra bloku nobīde un brīvkustība, vietām materiāla, tostarp centrālo zelmini vainagojošā krusta puķes, zudumi. Akmens vairākkārt bijis krāsots, virsmas klāja apaugums un netīrumi. Sākot restaurāciju, veikta detalizēta materiāla un tehniskā stāvokļa izpēte un fiksācija. Pēc netīrumu un krāsu palieku noņemšanas saduršuves pāršuvotas, zudušās vai pilnīgi sagruvušās akmens detaļas aizvietotas ar jauniem Sāremā dolomīta gabaliem. Sarežģītākais uzdevums bija atjaunot zelmiņa noslēgumu – krusta puķi, kuras labākais attēls ir no 1928. gada, kad fiksēta zvana uzvilkšana baznīcas tornī. Lai portāla kompozīciju atjaunotu, centrālā krusta puķei bija izšķirīga nozīme. Izmantojot attēlu un uzmērījumu, tika izgatavots modelis, ko pacēla paredzētajā vietā, lai no vairākiem skatu punktiem vērtētu tā atbilstību portālam. Tikai pēc tam krusta puķi izkala no akmens un pacēla vajadzīgajā vietā. Portāla restaurācija vēl turpināsies, jo arī malējie fialēm līdzīgie gaišā akmens tornīši ir sadrupuši un nepieciešama to restaurācija vai nomaīņa.

ST TRINITY CHURCH PORTAL

Rīga, Sarkandaugavas iela 10

Owner: Riga Holy Trinity Lutheran Congregation

Restoration performed by: SIA KOKA EKA, Edgars Purviņš

Funding: own funds

Restoration period: 2022–2023

In 1878, the Sarkandaugava district of factories and worker houses gained a new red brick Gothic Revival church with a thin tower, large windows, and a light-coloured stone west portal made of fine-grained dolomitic stone, probably from Saaremaa, designed by the architect Johann Daniel Felsko and built on a tall dune. Exposed to a very harsh environment and climate, the stone blocks had cracked, some broken into fragments, with evidence of shifting and unimpeded movement of the corner blocks, and loss of material in places, including the cross flower crowning the central pediment. The stone was painted several times, with biofouling and dirt on the surfaces. Before the restoration, a detailed study and recording of the materials and their technical condition took place. After the removal of dirt and paint residue, the butt joints were repointed, and the missing or completely collapsed stone parts were replaced with new pieces of Saaremaa dolomite. The most difficult task was to renovate the top piece of the pediment, the cross flower, with the best depiction of being from 1928, when a bell was hung in the church tower. The central cross flower played a decisive role in the restoration of the portal. Using the image and measurements, a model was built and was raised to the intended location in order to assess its suitability for the site from multiple viewpoints. Only then was the cross flower hewn from stone and lifted into place. The restoration of the portal will continue, as the smaller light-stone turrets resembling violets have also collapsed and need restoration or replacement.

Dace Čaldere

Attēli / photos: E. Piljiks

KAPU PIEMINEKĻI E. VĒRMANEI UN H. VĒRMANIM

Rīga, Klusā iela 2, Lielie kapi

Īpašnieks: Rīgas valstspilsētas pašvaldība

Restaurāciju veica: SIA "KOKA ĒKA", Edgars Purviņš

Finansējums: pašfinansējums

Restaurācijas laiks: 2022–2023

Pieminekļi Rīgas mecenātu Vērmaņu dzimtai uzstādīti apmēram 19. gadsimta pirmajā pusē. Rūpnieku Vērmaņu vārds rīdziniekiem ir ļoti pazīstams viņu atstātā mantojuma – Vērmanes dārza – dēļ.

Klasicisma formās veidotie pieminekļi padomju laikos pamatīgi cieta no vandalisma, kas paātrināja akmens daļu sairšanu un veicināja mitruma piekļūšanu akmens blokus savienojošajām metāla daļām. Pieminekļu fragmentiem bija plaši oriģinālo daļu un materiāla zudumi. Viens no fragmentiem – urna – pat tika pārvietots un pirms restaurācijas atradās iemūrēts memoriālās tēlniecības depoziētā Lielo kapu rindu kapličas sienā.

Restaurācijas un konservācijas procesā pieminekļi tika attīrīti un nostiprināti. Vēsturisko materiālu izpēte ļāva rekonstruēt to zudušās akmens daļas. Veicot pieminekļu restaurācijas darbus, tika atklāti sākotnējā kapuvietas nožogojuma pamatakmēņi, kas paralēli pieminekļu restaurācijai arī atguva savu sākotnējo veidolu, radot vienotu ansambli. Nožogojumam atjaunoti dolomītakmeņi veidoti norobežojošie stabi ar metāla sētu.

Sadarbojoties vairākiem sava amata meistariem, Rīga ir atguvusi amatnieciski un zinātniski augstvērtīgu meistardarbu. Tas priecēs gan rīdziniekus, gan Rīgas viesus un turpina Lielajos kapos apbedīto personību piemiņas atjaunošanas procesu.

E. WÖHRMANN AND H. WÖHRMANN TOMBSTONES

Rīga, Klusā iela 2, Great Cemetery

Owner: Riga State City Municipality

Restoration performed by: SIA KOKA ĒKA, Edgars Purviņš

Funding: own funds

Restoration period: 2022–2023

The tombstones of the Wöhrmann family, patrons of Riga, were placed around the first half of the 19th century. The Wöhrmann family of industrialists are well known Riga's citizens because of their legacy, the Vērmanes Garden, named after them.

During the Soviet era, the Classicist tombstones suffered from vandalism, which accelerated the disintegration of the stone parts and facilitated the access of moisture to the metal parts connecting the stone blocks. There was extensive loss of original parts and materials in individual pieces of the tombstones. One of the pieces, an urn, had even been moved and, before the restoration, was embedded in the wall of the sculpture collection of the Great Cemetery row chapel.

During the restoration and conservation, the tombstones were cleaned and secured. A study of historical materials made it possible to reconstruct the missing stone parts. During the restoration, the foundation stones of the original fence of the burial site were found, which, along with the restoration of the tombstones, also regained their original form, for a unified ensemble. Fence poles with a metal mesh installed on top of dolomite stone pieces were renovated.

Through the collaboration of multiple expert craftsmen, Riga has regained a masterpiece of high artisanal and scientific value. It will delight Riga's citizens and guests, and this work serves as a part of restoring the memory of the persons buried in the Great Cemetery.

Edgars Pilāis

Attēli / photos: I. Marta

METĀLA BALDAHĪNS

Rīga, Klusā iela 2, Lielie kapi

Īpašnieks: Rīgas valstspilsētas pašvaldība

Projekts: Rasma Legzdiņa

Restaurators: Ģirts Bērziņš

Finansējums: pašfinansējums

Restaurācijas laiks: 2022–2023

19. gadsimtā kapu kultūrā tika ieviesti angļu parku un dārza ainavu elementi, katra kapavieta tika veidota savam laikam un ģimenes statusam atbilstoši. 19. un 20. gadsimta mijā arī kapos ienāca jūgendstila vēsmas ar dekoratīviem elementiem plastiskās formās. Metāla baldahīns kalpoja kā kapavietas norobežojošs elements, veidots no liektām un kaltām metāla detaļām, dekorēts ar lietiņiem pīķīšiem un metāla ziediem. Laika gaitā baldahīns bija stipri bojāts, sarūsējis, tam bija salauztas vai zudušas detaļas, to bija pamatīgi deformējis krītošs koks un postījuši vandaļi.

Tika veikta virsmu attīrīšana no uzslāņojumiem, bioloģiskā apauguma un korozijas. Likvidēta deformācija, atjaunojot baldahīna sākotnējo veidolu un formu. Zudušo elementu vietā izgatavotas jaunas detaļas – atlieti pīķīši, izcirstas un izlocītas ziedu kauslapiņas un izvirpoti vidiņi. Volūtas atjaunotas zudušās daļas protezējot. Neatgriezeniski bojātās vai zudušās detaļas aizstātas ar jaunām, lietojot vēsturiski izmantotās tehnoloģijas, pārējās restaurētas. Zudušo vietā izgatavoti jauni vārdiņi. Tā kā nebija zināma precīza baldahīna oriģinālā atrašanās vieta, pēc restaurācijas tas uzstādīts no kokiem brīvākā vietā.

Pēc restaurācijas ir atgūts unikāls 19. gadsimta beigu un 20. gadsimta sākuma kapavietas norobežojošs dekoratīvs elements, kādi līdz mūsdienām saglabājušies ļoti maz. Lielajos kapos tas ir vienīgais.

METAL CANOPY

Rīga, Klusā iela 2, Great Cemetery

Owner: Riga State City Municipality

Design: Rasma Legzdiņa

Restorer: Ģirts Bērziņš

Funding: own funds

Restoration period: 2022–2023

In the 19th century, English park and garden landscape elements were introduced into cemetery culture, with each burial site designed for its period and the status of the family. At the turn of the 19th and 20th centuries, Art Nouveau came into cemeteries, with sculpted decorative elements. The metal canopy served as a fencing element for the burial site, made of bent and forged metal pieces, decorated with cast posts and metal flowers. Over time, the canopy was severely damaged, rusted, had broken or lost parts, as a result of a tree that had fallen onto it, and vandalism.

Dirt, biofouling, and corrosion were removed from its surface. The deformation was corrected, restoring the original design and form of the canopy. New parts were made to replace the missing elements: new posts were cast, flower petals were die-cut and folded, and middle pieces were lathed. Volutes were restored, with missing pieces replaced with fill-in parts. Irreversibly damaged or lost parts were replaced with new ones using historical methods, the rest of the parts were restored. A new gate was made to replace the lost one. Since the exact original location of the canopy was not known, after the restoration, it was installed in a location with fewer trees.

The restoration has brought back a unique decorative fence element of a late 19th and early 20th-century burial site, of which very few have survived to the present day. It is the only one of its kind in the Great Cemetery.

leva Marta

Attēli / photos: I. Marta, Ģ. Bērziņš

SIGULDAS PILSDRUPAS

Siguldas novads, Sigulda, Pils iela 18

Īpašnieks: Siguldas novada pašvaldība

Projekts: Armanda Dauksta darbu programma pilsdrupu torņa glābšanai
Restaurāciju veica: SIA "ML BŪVE"

Finansējums: Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras pieminekļu konservācijas un restaurācijas programma un pašfinansējums
Restaurācijas laiks: 2023

Pilsdrupu saglabāšana ir viena no sarežģītākajām un komplicētākajām atjaunošanas darbībām. Druvu konservācija prasa rūpīgu attieksmi pret izvēlētajiem materiāliem un lietotajām metodēm, un tai arī jāsniedz estētisks baudījums, kas vienlaikus parāda pieminekļa vēsturi un nodrošina funkcionālu saglabāšanu. Siguldas pilsdrupās ir ierīkota gan estrāde, gan ekspozīcija par pils vēsturi, un tās ir pieejamas apmeklētājiem.

Iepriekšējos periodos, lietojot dažādas pilsdrupu pielāgošanas un saglabāšanas metodes, ne vienmēr tika izvēlēti piemērotākie materiāli, laika gaitā dažas metodes izrādījās vairāk kaitējošas nekā saglabājošas. 2023. gada pavasarī pilsdrupu tornim atdalījās vairāki akmeņi. Piesaistot valsts finansējumu, tika pieņemts lēmums sākt steidzamus mūru konservācijas darbus. Torņa mūrim veica nostiprinošās injekcijas, bojātos mūra fragmentus pārmūrēja un pāršuvoja. No virsmām notīrīja bioloģisko apaugumu. Konstruktīvo plaisu sanācijai veica plūstošas kaļķu bāzes javas injekcijas un ielika armatūras stieņus. Sakārtoja torņa jumta segumu un notekūdeņu sistēmu, lai novērstu turpmāku bojāšanos. Pēc darbu pabeigšanas pilsdrupu tornis atkal ir atvērts apmeklētājiem.

SIGULDA CASTLE RUINS

Sigulda Municipality, Sigulda, Pils iela 18

Owner: Sigulda Municipality

Design: Armands Dauksts castle ruins tower preservation programme

Restoration performed by: SIA ML BŪVE

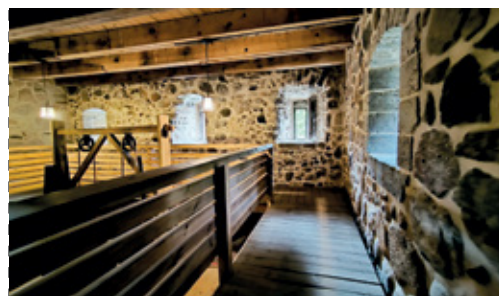
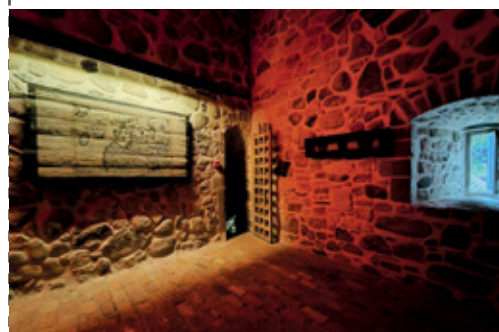
Funding: Cultural Monument Conservation and Restoration Programme of the National Heritage Board and own funding

Restoration period: 2023

The conservation of castle ruins is one of the most difficult and complex restoration tasks. It calls for close attention to the materials and methods used, and it must also deliver an aesthetically pleasing result that represents the history of the site and ensures its functional conservation. The Sigulda Castle ruins have an open-air stage and an exhibition on the history of the castle, which are open to the public.

In earlier periods, various adaptation and conservation methods were used; however, the selection of materials has not always been the best, and some methods proved more detrimental than preservative over time. In the spring of 2023, several stones broke off the tower of the castle ruins. State funding was raised, and it was decided to start urgent conservation work. The tower's masonry was reinforced with injections, its damaged parts were re-laid and repointed. Biofouling was removed from the surfaces. Lime-based mortar injections were made and reinforcing bars were installed to repair cracks in the structure. The tower's roof and water drainage system were repaired to prevent further damage. The castle ruins tower reopened to the public after the work was completed.

Ieva Marta

Attēli / photos: I. Marta

EBELMUIŽAS DZĪVOJAMĀ ĒKA

Rīga, Zaļenieku iela 21

Īpašnieks: SIA "Finantex"

Projekts: SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa" (arhitekts Artūrs Lapiņš)

Restaurāciju veica: AS "Būvuzņēmums Restaurators"

Finansējums: pašfinansējums

Restaurācijas laiks: 2019–2024

Senākais zināmais Ebeļmuižas (sauktas arī par Ēbeļmuižu) dzīvojamās ēkas attēls ir Johana Kristofa Broces 1805. gada zīmējums. Tajā redzama vērienīga divstāvu mūra būve ar greznu fasāžu risinājumu un stāvu divslīpju jumtu ar nošļautiem galiem. Līdzīgi kā citas Rīgas muižiņas, arī Ebeļmuižas dzīvojamo ēku kompleksu papildinājis ainavu parks, no kura kādreizējā veidola maz kas saglabājies.

Ēkas restaurācijas gaitā veikta gan tās vēsturiskā kopiespaids un atsevišķu detaļu – fasāžu elementu – koka kāpņu – atjaunošana, gan plānojuma saudzīga pielāgošana turpmākai apdzīvošanai un atbrīvošana no padomju laika uzslāņojumiem. Interjerā saglabātie būvkonstrukciju atsegumi pagrabstāvā un dzīvojamās telpās liecina par tās sākotnējiem pamatiem, savukārt arhitektoniskie jaunieviešumi parāda, kā vēsturisko pielāgot mūsdienīgiem risinājumiem, nezaudējot kultūras mantojuma oriģinālo vērtību. Šāda veida pietāte īpaši augstu vērtējama, ņemot vērā būves kādreizējo vērienu, kas to izceļ starp citām Pārdaugavas muižām.

Muižas ēkas atjaunošana līdz ar parka daļas labiekārtošanu Ebeļmuižas tuvējo apkārtni tuvina tās kādreizējam veidolam un iezīmē jaunu posmu apkārtnes attīstībā.

EBELMUIŽA MANOR HOUSE

Rīga, Zaļenieku iela 21

Owner: SIA *Finantex*

Design: SIA *Arhitektoniskās izpētes grupa* (architect Artūrs Lapiņš)

Restoration performed by: AS *Būvuzņēmums Restaurators*

Funding: own funds

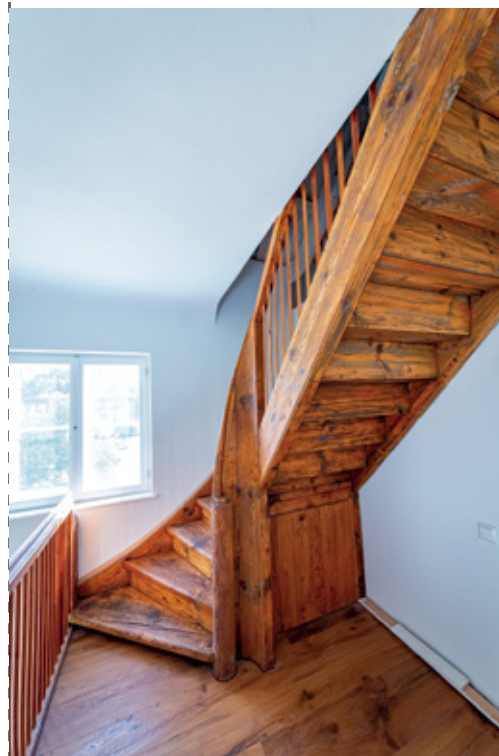
Restoration period: 2019–2024

The oldest known depiction of the Ebeļmuiža (also Ēbeļmuiža) manor house is an 1805 drawing by Johann Christoph Brotze. It shows an impressive two-storey masonry building with a decorated facade and a steeply pitched roof with chamfered ends. Like other small manor houses in Riga, the Ebeļmuiža residential complex has an English garden, although little survives of its original form.

The restoration of the building involved the restoration of its overall historic appearance and individual details (facade elements and wooden staircases) as well as the gentle adaptation of the floor plan for future residents and the removal of Soviet-era layers. Indoors, preserved exposed building structures in the basement and living spaces point at the original base for the interiors, while architectural innovations show how to adapt the historical material to modern solutions without losing the original value of this piece of cultural heritage. This kind of respect towards it is particularly important, given the former grandeur of the building that makes it stand out from other manor houses on the left bank of the Daugava.

The restoration of the manor house and improvements in the Ebeļmuiža park bring Ebeļmuiža's surroundings to its original appearance, marking a new stage in the development of the area.

Eliza Brice

Attēli / photos: SIA "Finantex"

ĪRES NAMS

Rīga, Vīlandes iela 11

Īpašnieks: SIA "Vīlande"

Projekts: SIA "FortyFour"

Restaurāciju veica: SIA "NEWCOM CONSTRUCTION"

Finansējums: pašfinansējums

Restaurācijas laiks: 2019–2023

Izteismīgā jūgendstila ēka Vīlandes un Vidus ielas stūrī ir arhitekta Rūdolfa Heinriha Cirkvica meistardarbs. 1899.–1900. gadā celtā ēka kopš 20. gadsimta beigām bija neapdzīvota un izdemolēta, daļa ēkas bija cietusi ugunsgrēkā, izteismīgā ēkas stūra torņa pārsegumi bija iebrukusi, metāla detaļas izzagtas, koka – salauztas. Taču nu ēka ir atdzimusi kā Fēnikss no pelniem.

Vairākus gadus mēģinot rast kompromisu starp arhitekta iecerēm, īpašnieka vēlmēm un kultūrvēsturiski vērtīgo elementu saglabāšanu, panākts, ka maksimāli saglabātas ēkas vērtīgās interjera detaļas. Pēc rūpīgas restaurācijas atjaunots ozolkoka vairoga parkets, eksponēts fragments ar vēsturisko sienu apdari, atjaunoti griestu dekoratīvi plastiskie dekori, krāsnis, kāpņu telpas metāla margas un oriģinālās durvis. Stipri bojātie vai zudušie būvgaldniecības elementi rekonstruēti. Veiksmīgi izdevies atjaunot fasāžu smalkās arhitektūras detaļas. Pagalma pusē piebūvētais jaunais korpuss netraucē vēsturiskās apbūves kopskatam, veroties no ielas.

Pēc restaurācijas un rekonstrukcijas darbu pabeigšanas ir atjaunots vēl viens posms Rīgas klusā centra jūgendstila apbūvē.

TENEMENT HOUSE

Rīga, Vīlandes iela 11

Owner: SIA *Vīlande*

Design: SIA *FortyFour*

Restoration performed by: SIA *NEWCOM CONSTRUCTION*

Funding: own funds

Restoration period: 2019–2023

The striking Art Nouveau building on the corner of Vīlandes and Vidus streets is a masterpiece by the architect Rudolf Heinrich Zirkwitz. The building, constructed in 1899–1900, had been vacant and vandalised since the late 20th century. Part of it had been damaged by fire. The roof of the distinctive corner tower had collapsed, metal parts stolen, and wooden pieces, broken. But now, the building has risen back from the ashes like a phoenix.

It took a few years to find a compromise between the architect's ideas, the owner's preferences, and the preservation of valuable cultural and historic elements, which made it possible to preserve the valuable details of the building's interior as much as possible. Its careful restoration involved the renovation of inlaid oak parquet, plaster ceiling decor, stoves, metal stairwell railings, and original doors; a part of historical wall decor was preserved and left visible. Severely damaged or lost pieces of carpentry were reconstructed. Finer architectural details of the facades were successfully restored. A new wing added in the courtyard does not interfere with the overall look of the historic building when viewed from the street.

With the restoration and reconstruction completed, another piece of the Art Nouveau architecture in the 'quiet centre' of Riga came back to life.

leva Marta

Attēli / photos: I. Marta

**ZEMGALES REĢIONS/
ZEMGALE REGION**

MEŽMUIŽAS KUNGU MĀJAS GALVENĀS IEEJAS ĀRDURVIS

Dobeles novads, Augstkalnes pagasts, Mežmuiža

Īpašnieks: Dobeles novada pašvaldība

Projekts: SIA "Arhitektes Ināras Caunītes birojs"

Restaurāciju veica: AS "Būvuzņēmums Restaurators"

Finansējums: pašfinansējums

Restaurācijas laiks: 2023

19. gadsimta 60. gados celtā Mežmuižas kungu māja saglabājusi savu arhitekta Oto Dīces iecerēto arhitektonisko kvalitāti, lielu daļu būvdetaļu, greznu neorokoko interjera dekoratīvo apdari parādes telpās un arī autentiskās ārdurvis, kas ar daudziem zudumiem un pārkrāsojuma kārtām sagaidīja restaurāciju.

Atbilstoši 2021. gadā izstrādātajam arhitektes Ināras Caunītes projektam 2022. gadā veikta vējivera kāpņu un iekšdurvju restaurācija. 2023. gadā, projektu turpinot, pabeigta ārdurvju restaurācija.

Durvju vērtnes tika atfīrītas no pārkrāsojuma kārtām, kas ļāva precizēt koksnes bojājumu apjomu un demontēt sekundārus labojumus un papildinājumus. Pēc atfīrīšanas papildinātas un protezētas zudumu vietas. Īpaši rūpīgi veikta durvju dekoratīvo elementu protezēšana – noseglīstei, tās kapitelim un pildīņu rozetēm. Pēc protezēšanas atjaunota durvju apdare, veikta gruntēšana un krāsošana ar lineļlas krāsu baltā tonī, kāds durvīm ir bijis sākotnēji. Atfīrīts atslēgas cauruma vairogs, salabots slēdzene mehānisms un uzstādīts jauns stilistiski atbilstošs rokturis.

Mežmuižas kungu mājas galvenā ieeja ar durvīm un vējiveri atguvusi savu estētisko kvalitāti un funkcionalitāti.

MEŽMUIŽA MANOR HOUSE MAIN ENTRANCE DOOR

Dobele Municipality, Augstkalne Parish, Mežmuiža

Owner: Dobele Municipality

Design: SIA Arhitektes Ināras Caunītes birojs

Restoration performed by: AS Būvuzņēmums Restaurators

Funding: own funds

Restoration period: 2023

The Mežmuiža manor house was built in the 1860's and has retained its architectural concept created by the architect Otto Dietze, as well as many of its structural details, the ornate Rococo Revival interior decor of the drawing rooms, and the authentic external entrance door, which, with many missing pieces and after layer-upon-layer of repainting, was ready for a restoration.

In 2022, the staircase and interior doors of the lobby were restored based on a 2021 project designed by the architect Ināra Caunīte. In 2023, the restoration of the exterior door was completed as part of that project.

Layers of paint were stripped from the door leaves, making it possible to determine extent of damage to the wood and to remove secondary repairs and additions. After the cleaning, missing areas were added and repaired with fill-in pieces. The decorative elements of the door saw particularly careful fill-in piece replacements, including the cover strip, its capital, and the panel rosettes. After the replacement of the pieces, the door was refinished, primed, and painted in the original white colour using linseed oil paint. The lock plate was cleaned, the locking mechanism was repaired, and a new style-appropriate handle was installed.

The main entrance of the manor house, with its door and porch, regained its aesthetic quality and function.

Māriete Putniņa

Attēli / photos: A. Artmanis, I. Milgrāve, A. Mīze, E. Šteinbergs, NKMP arhivs

DISTERLO DZIMTAS KAPAVIETAS METĀLA VĀRTU (1902) RESTAURĀCIJA

Aizkraukles novads, Zalves pagasts, Cīruļu kapi

Īpašnieks: Aizkraukles novada pašvaldība

Restaurāciju veica: SIA "Intarsija"

Finansējums: Valsts kultūrkapitāla fonds

Restaurācijas laiks: 2022–2023

Lielsusējas muižas īpašnieku baronu fon Disterlo dzimtas kapavieta Cīruļu kapos norobežota ar akmens mūra žogu un ķieģeļu mūra vārtu stabos ievietotiem divu vārtņu metālkaluma vārtiem (melns metāls, kalums, zeltījums, krāsojums). Vārtņu konstruktīvajā rāmī ietvertais ažūrais kalums diagonālu joslu kompozīcijā ietver volūtas un dzimtas ģerboņa motīvus. Vārti melni krāsoti, atsevišķi elementi zeltīti vai pelēki krāsoti.

Pirms restaurācijas konstatētas konstrukcijas un dekoratīvo veidojumu deformācijas, korozija, metāla fragmentu un krāsojuma zudums.

Restaurācijas gaitā vārti pārvesti uz darbnīcu, demontēti aplikatīvie elementi, noņemtas krāsas paliekas, vienlaikus fiksējot krāsojuma kompozīciju. Likvidētas metāla deformācijas, atjaunotas zudušās detaļas, labota slēdzene, kalumu virsma apstrādāta ar korozijas inhibitoru, krāsota, detaļas zeltītas.

Pēc restaurācijas vārti pārvietoti atpakaļ, un 20. gadsimta sākuma metālkalums atguvis savu vizuālo pievilcību, iekļaujoties Sēlijas lauku kapsētas ainavā.

DÜSTERLOHE FAMILY TOMB METAL GATE (1902) RESTORATION

Aizkraukle Municipality, Zalve Parish, Cīruļi Cemetery

Owner: Aizkraukle Municipality

Restoration performed by: SIA *Intarsija*

Funding: State Culture Capital Foundation

Restoration period: 2022–2023

The tomb of the Baron von Düsterlohe family, who were owners of the Lielsusēja manor, in the Cīruļi Cemetery is enclosed by a stone masonry fence and a two-leaf wrought-iron gate (black metal, forging, gilding, painting) set in brick masonry gateposts. The openwork forging used in the structural frame of the leaves has patterns including volutes and the coat-of-arms of the family. The gate was painted black, with individual elements painted gold or grey.

Before the restoration, deformations, corrosion, loss of metal fragments and paintwork were found in the structure and decorative pieces.

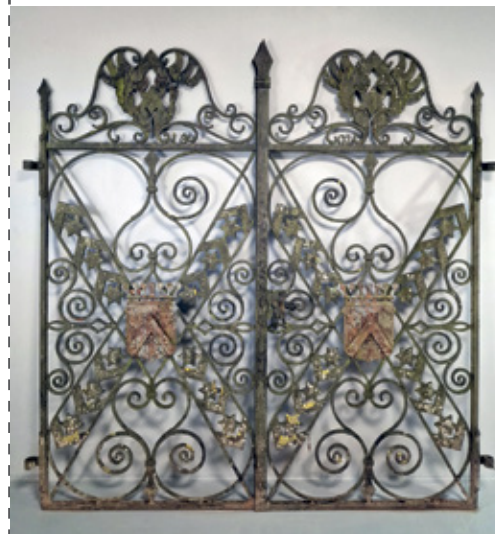
For the restoration, the gate was moved to a workshop, where appliqué elements were removed, the composition of the paintwork was recorded, and the paint was stripped. Metal deformations were rectified, missing parts were replaced. The lock was repaired, the surface of the forged pieces was treated with a corrosion inhibitor agent, painted, and individual details were gilded.

Following the restoration, the gate was moved back and this early-20th century piece of metalwork regained its visual appeal, blending into the landscape of this Sēlija rural cemetery.

Rūta Kaminska

Attēli / photos: SIA "Intarsija", D. Noreika

RUNDĀLES PILS STAĻĻU RIETUMU KORPUSA IEKŠPAGALMA FASĀŽŪ RESTAURĀCIJA

Bauskas novads, Rundāles pagasts, Pilsrundāle

Īpašnieks: Rundāles pils muzejs
Restaurāciju veica: SIA “Kaskāde Būve”
Finansējums: pašfinansējums
Restaurācijas laiks: 2021–2023

Staļļu kompleksa ēkas celtas Rundāles pils būvniecības otrajā periodā 18. gadsimta otrajā pusē, iekļaujot pirmajā būvniecības periodā celto staļļu ēku saglabājušos pamatus un mūrus. Staļļu komplekss sastāv no divām ēku grupām (katrā ietilpst trīs būves – ratnīca, klēts un staļļi) pagalma austrumu un rietumu pusē.

1973.–1982. gadā veikti staļļu atjaunošanas un remonta darbi. 2014. gadā sākta apmetuma demontāža, mūru žāvēšana un izsāļojumu novākšana. Staļļu ārējās fasādes atjaunotas 2015.–2016. gadā, savukārt kārniņu jumta segums – 2018. gadā.

2021. gadā sākta iekšpagalma fasāžu restaurācija, eksperimentējot gan ar materiālu saderību, gan krāsu toņu niansēm. Klēts fasādes centrālajā daļā atsegts, restaurēts un eksponēts pirmā būvperioda ēkas mūris. Pārējās fasādēs labots cementa javas apmetums un mūris, aizvietojot 20. gadsimta otrās puses dobto ķieģeļus ar pilnas masas māla ķieģeļiem, atjaunots apmetums, aizpildīti dzegas profila zudumi, atjaunots ēkas savienojošās mūra sienas kārniņu segums. Fasāžu krāsojumam izmantota kaļķa krāsa, iepriekš pārlicinoties par krāsojuma toņu niansēm uz cementa un kaļķa javas apmetuma.

Paralēli fasāžu restaurācijai staļļu iekštelpas rekonstruētas telpas izstāžu zālēm un konferenču telpai, kas ļāvis piepildīt staļļu korpusu ar pils viesiem pievilcīgu un kvalitatīvu saturu.

RUNDĀLE PALACE STABLE WEST WING COURTYARD FACADE RESTORATION

Bauska Municipality, Rundāle Parish, Pilsrundāle

Owner: Rundāle Palace Museum
Restoration performed by: SIA *Kaskāde Būve*
Funding: own funds
Restoration period: 2021–2023

The buildings of the stable complex were built during the Rundāle Palace's second construction period, in the second half of the 18th century, incorporating the foundations and walls of the stable buildings that had survived from the first period. The stable complex consists of two groups of three buildings each (a coach house, a barn, and a stable) on the eastern and western sides of the courtyard.

In 1973–1982, the stables were renovated and repaired. The removal of the plaster finish, the drying of the walls, and clearing of separated salt began in 2014. The outer facade of the stables was renovated in 2015–2016, while their tiled roof was repaired in 2018.

The restoration of the courtyard facades began in 2021, experimenting with the compatibility of materials and colour tone details. The brickwork from the first construction period was revealed, restored, and is not exhibited in the central section of the barn facade. On the rest of the facades, the cement mortar plasterwork and masonry were repaired, replacing the hollow bricks from the second half of the 20th century with solid clay bricks, the plaster was restored, the cornice sculpting missing sections were filled, and the tile roofing of the masonry wall connecting buildings was restored. Lime paint was used for the facades, first confirming the colour shades on the cement and lime mortar plastering.

In addition to the restoration of the facades, the interiors of the stables were rebuilt as exhibition halls and a conference room, giving the stables a high-quality function that is attractive to the palace's guests.

Attēli / photos: A. Bīstere, M. Putniņa

DZEJNIEKA VIĻA PLŪDOŅA DZĪVOJAMĀS MĀJAS "LEJENIEKI" INTĒRJERA RESTAURĀCIJA

Bauskas novads, Ceraukstes pagasts, "Lejenieki"

Īpašnieks: Bauskas novada pašvaldība

Restaurāciju veica: SIA "Intarsija"

Finansējums: valsts budžets

Restaurācijas laiks: 2023

Dzejnieka Viļa Plūdoņa dzimtajās mājās "Lejeniekos" 2023. gadā pabeigta dzīvojamās mājas restaurācija. Tās iekārtošana turpinājās ar jaunas muzeja ekspozīcijas izveidošanu, kas paredzēja daļu no telpām eksponēt kā rekonstruētu un restaurētu interjeru, kāds tas bija Plūdoņa dzīves laikā – 20. gadsimta 30. gados. Interjera ekspozīcija veidota, pamatojoties uz pieejamajiem dokumentiem, fotogrāfijām un Plūdoņa ģimenes locekļu atmiņām. Plūdoņa ģimenes mēbeles un citi priekšmeti ar memoriālu raksturu saglabājušies ļoti nelielā skaitā, tāpēc interjera ekspozīcijas veidošanā izmantoti tipoloģiski atbilstoši priekšmeti no Bauskas muzeja krājuma.

Rekonstruētais interjers eksponēts mājas priekšnamā, dzīvojamajā istabā, zēnu istabā, ēdamistabā, meiteņu istabā, virtuvē un verandā.

Dzīvojamajā telpā novietota restaurēta 20. gadsimta sākuma ceļojumu lāde, kas piederējusi literatūrzinātniekam un folkloristam Pēterim Birkertam. Virtuves interjera iekārtojums papildināts ar 19. gadsimta otrās puses maizes skapi, kura durvīņu pildīņos saglabāti un konservēti otējuma fragmenti, un balti krāsotu 20. gadsimta 30. gadu garšvielu skapīti. Zēnu istabā restaurēts 20. gadsimta sākuma sienas pulkstenis.

Visas interjera ekspozīcijas telpās izkārtotās mēbeles un priekšmeti profesionāli restaurēti un ataino dzejnieka Plūdoņa dzīves laikam raksturīgo ģimenes sadzīves telpu.

RESTORATION OF 'LEJENIEKI' HOME OF POET VILIS PLŪDONIS

Bauska Municipality, Ceraukste Parish, 'Lejenieki'

Owner: Bauska Municipality

Restoration performed by: SIA *Intarsija*

Funding: national budget

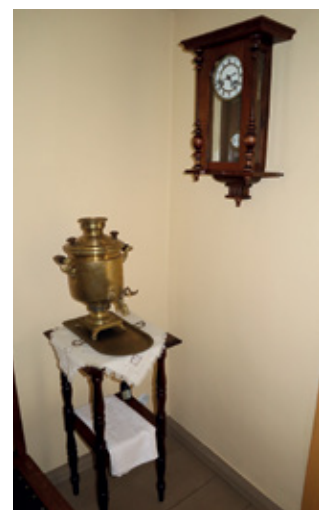
Restoration period: 2023

The restoration of the family home of the poet Vilis Plūdonis at Lejenieki was completed in 2023. Work there continued with the creation of a new museum exhibition, with a part of the rooms presented with reconstructed and restored interiors looking the way they did back when Plūdonis lived, in the 1930's. This interior exhibition is based on available documents, photographs, and memories of Plūdonis family members. Very little of the Plūdonis family's furniture and other memorabilia have been preserved, so typologically appropriate objects from the collection of the Bauska Museum were used to create the exhibition. The reconstructed interiors are in the porch, the living room, the boys' room, the dining room, the girls' room, the kitchen, and the veranda.

In the living room, there is a restored early 20th-century travel chest that belonged to the literary scholar and folklorist Pēteris Birkerts. A bread cupboard from the second half of the 19th century, with surviving and preserved pieces of paintings in the door panels, as well as a white-painted spice cupboard from the 1930's, were added to the kitchen interiors. An early 20th-century wall clock was restored in the boys' room.

All the furniture and objects in the rooms of the interior exhibition were professionally restored, representing the family living space typical of the time of Plūdonis.

Māriete Putniņa

Attēli / photos: A. Artmanis

KRUSTPILS PILS VIRTUVES KORPUSA RESTAURĀCIJA

Jēkabpils novads, Jēkabpils, Rīgas iela 216B

Īpašnieks: Jēkabpils novada pašvaldība

Projekts: SIA “Komunālprojekts” (arhitekta Dace Lukševica)

Restaurāciju veica: AS “Būvuzņēmums Restaurators”

Finansējums: Eiropas Savienības fondi, Jēkabpils novada pašvaldība

Restaurācijas laiks: 2022

Krustpils pils austrumu korpuss tika izmantots saimnieciskajām vajadzībām un vairākus gadus desmitus nebija pieejams apmeklētājiem. Pils restaurācijas un rekonstrukcijas darbu gaitā arī šai pils daļai veikta fasāžu restaurācija, konstrukciju atjaunošana un virtuves interjera restaurācija un rekonstrukcija.

Fasāžu restaurācijas darbu gaitā atjaunots fasāžu akmens-ķieģeļu mūra šuvējums un koka jumta dzega. Rekonstruēti logu rāmji kā vēsturisko logu kopijas, ārdurvis izgatavotas kā vēsturisko ārdurvju vērtņu kopijas. Iekšējās restaurēta un rekonstruēta pārsegumu konstrukcija un griestu apdare. Pirmā stāva telpās ielikts māla klinkera grīdas segums, otrajā stāvā – krāsota koka dēļu grīda. Pirmā stāva virtuves telpā rekonstruēta kurināma plīts. Logiem izgatavoti iekšējie koka dēļu slēgi kā vēsturisko slēgu atdarinājums, atbilstoši vēsturiskajiem analogiem rekonstruētas koka kāpnes uz otro stāvu. Restaurēta viena oriģinālā durvju vērtne un viena durvju kārba ar virsgaismu, pārējās iekšdurvis izgatavotas atbilstoši vēsturiskiem analogiem.

Atjaunotajās virtuves telpās radīta iespēja ne vien apskatīt tās iekārtojumu un inventāru, bet arī piedalīties praktiskās un interaktīvās nodarbībās.

KRUSTPILS CASTLE KITCHEN WING RESTORATION

Jēkabpils Municipality, Jēkabpils, Rīgas iela 216B

Owner: Jēkabpils Municipality

Design: SIA *Komunālprojekts*, architect Dace Lukševica

Restoration performed by: AS *Būvuzņēmums Restaurators*

Funding: European Union funds, Jēkabpils Municipality

Restoration period: 2022

For decades, the eastern wing of Krustpils Castle was used for utility purposes and was not open to the public. The restoration and reconstruction activities involved a restoration of the facade of this part of the castle, with the renovation of its structures, rebuilding and restoring the kitchen interiors.

The restoration of the facade involved the repointing of the stone and brick masonry of the facades and the renovation of the wooden roof cornice. The window frames were reconstructed using replicas of historic windows; replicas of historic external door leaves were used for the external doors. Indoors, the ceiling structure and finish were restored and rebuilt. The clay clinker floor was laid on the ground floor, and on the upper floor, painted wooden floorboards. The wood-fired stove in the ground floor kitchen was reconstructed. Internal wooden shutters were made for the windows, replicating historic shutters, and a wooden staircase leading to the upper floor was rebuilt based on historic examples. One original door leaf and one door frame with a transom were restored, the other interior doors were produced based on historic examples.

Now, in the restored premises of the kitchen, it is possible not only to see its tools and equipment, but also to take part in practical and interactive activities.

Māriete Putniņa

Attēli / photos: M. Putniņa, I. Milgrāve

KRUSTPILS MUIŽAS SAIMNIECĪBAS ĒKA

Jēkabpils novads, Jēkabpils, Pils rajons 41

Īpašnieks: Jēkabpils novada pašvaldība

Projekts: SIA "Siltie nami"

Darbus veica: SIA "BK MĀJA"

Finansējums: Eiropas Savienības fondi, Jēkabpils novada pašvaldība

Restaurācijas gads: 2023

Saimniecības ēka līdās Krustpils pils saimnieciskajam pagalmam, ap kuru atradās zirgu staļļi, smēde, kalēja māja un citas ēkas, celta 19. gadsimta vidū vai otrajā pusē. Visā savā mūžā tā kalpojusi dažādām funkcijām – 20. gadsimta sākumā tajā atradās stallis un kučiera dzīvoklis, 1923. gadā Latvijas armijas vajadzībām tur tika ierīkota pirts un veļas mazgātava, arī pēc Otrā pasaules kara PSRS armija to turpināja izmantot kā pirti. 1995. gadā ēka tika nodota Jēkabpils novada pašvaldībai. 2015. gadā veikta konservācija. 2023. gadā realizēts restaurācijas un rekonstrukcijas projekts, un ēkā, kas tiek saukta par pils smēdi, ierīkota Jēkabpils Vēstures muzeja izstāžu zāle.

Restaurācijas un rekonstrukcijas gaitā demontēts 20. gadsimta 20. gados piebūvētais korpuss, veikta fasāžu tīrīšana un mūra restaurācija, atjaunojot gan plēsto dolomītakmeņu mūra, gan dekoratīvo ķieģeļu mūra detaļu šuvjumu. Saglabātas dažādu būvperiodu logu ailes, ieskaitot apaļos pirts logus, izgatavoti stilistiski atbilstoši jauni koka logu rāmji. Pilnīgi rekonstruēts pārsegums un jumta konstrukcija, kas nenoslogo vēsturiskās mūra sienas, uzlikts jauns māla kārniņu segums. Atbilstoši restaurācijas koncepcijai iekšējā nav veidota jauna apdare, bet saglabāts neapmests mūris, kura faktūras un tonalitātes nianse ļauj ieraudzīt gan dažādos būvperiodus, gan izmantošanas veidus.

KRUSTPILS MANOR UTILITY BUILDING

Jēkabpils Municipality, Jēkabpils, Pils rajons 41

Owner: Jēkabpils Municipality

Design: SIA *Siltie nami*

Work carried out by: SIA *BK MĀJA*

Funding: European Union funds, Jēkabpils Municipality

Restoration year: 2023

The outbuilding next to the Krustpils Castle utility yard, which was historically surrounded by stables, a forge, the blacksmith's house, and other buildings, was built in the middle or second half of the 19th century. Throughout its life, it served various functions: at the beginning of the 20th century, it was used as a stable and an apartment for the coachman. In 1923, it repurposed as a sauna and laundry for the Latvian army, and after the Second World War, the Soviet army continued to use it as a sauna. In 1995, the building was handed over to the Jēkabpils municipal government. Its conservation took place in 2015. In 2023, a restoration and reconstruction project was carried out in the building, which is now referred to as the castle forge, and has become an exhibition hall for the Jēkabpils History Museum.

As part of the restoration and reconstruction, the annex added in the 1920's was demolished, the facades were cleaned and the masonry restored, renovating the split dolomite masonry and the seams of the decorative brickwork details. Window openings from different construction periods were preserved, including the round sauna windows, and new wooden window frames were made to match the style. The slab and roof structure was completely rebuilt in a way that does not overload the historic stone walls, with a new clay tile roof. The indoor restoration concept did not include a new finish, preserving the exposed masonry, with its texture and colour details revealing the different periods of construction and use.

Māriete Putniņa

Attēli / photos: I. Milgrāve

**LATGALES REĢIONS/
LATGALE REGION**

SAKRISTEJAS BUFETES (19. GADSIMTA OTRĀ PUSE) RESTAURĀCIJA

Krāslava, Baznīcas iela 2A, Krāslavas Sv. Ludvika Romas katoļu baznīca

Īpašnieks: Krāslavas Sv. Ludvika Romas katoļu draudze

Restaurāciju veica: SIA "Intarsija"

Finansējums: pašfinansējums

Restaurācijas laiks: 2023

Bufete izgatavota no masīva ozola (augšdaļa), masīva bērza (apakšējās daļas virsma un atvilktnu fasādes) un priedes (apakšdaļa). Tā sastāv no divām daļām – apakšdaļas ar sešām atvilktnēm un augšdaļas, kurā virs atrāvuma no apakšdaļas iestrādātas divas atvilktnītes un trīs durtiņas. Augšdaļu noslēdz masīvas simetriskas barokālas volūtas, kas veido mēbeles dekoratīvu noslēgumu. Apakšdaļas atvilktnu fasādēs iestrādāti cilpveida melnā metāla rokturi.

Visas mēbeles virsmas klāja putekļu un sadzīvisku nosēdumu kārtā, tika konstatēti dažādi mehāniski bojājumi. Atsevišķās bufetes vietās bija ķirņu bojājumi. Durtiņām pārplisuši pildīņi, zuduši atsevišķi dzegas fragmenti un četras slēdzenes, atdalījušies aizmugures dēļi, izdilušas atvilktnu vadulas.

Restaurācijas gaitā virsmas attīrītas no netīrumu un melno pārlakojumu slāņiem. Bufetei veikti masīvkoka labojumi (tostarp atjaunotas atvilktnu vadulas), pēc līdzīgas šīs baznīcas mēbeles parauga izgatavoti un piestiprināti zudušie elementi. Virsmas apstrādātas ar insekticīdu un fungicīdu. Veikta no jauna izgatavoto koka daļu un labojumu tonēšana. Atjaunoti mēbeles apdares slāņi, pārlakojot to ar šellaku. Metāla daļas attīrītas, likvidētas deformācijas.

Bufetes restaurācija, tāpat kā iepriekš atjaunotās mēbeles sakristejas telpā, ļāva precizēt tās tapšanas laiku un parāda amatniecības tradīciju pēctecību Latgalē. Bufete turpinās kalpot Krāslavas katoļu draudzei kā liturģisko priekšmetu glabāšanas vieta, vienlaikus papildinot sakristejas telpas 18. un 19. gadsimtā tapušo atjaunoto interjeru.

SACRISTY CABINET (SECOND HALF OF THE 19TH CENTURY) RESTORATION

Krāslava, Baznīcas iela 2A, Krāslava St Louis Roman Catholic Church

Owner: Krāslava St Louis Roman Catholic Congregation

Restoration performed by: SIA Intarsija

Funding: own funds

Restoration period: 2023

The cabinet is made of solid oak (upper part), solid birch (lower part and drawer fronts), and pine (lower part). It consists of two parts: a lower part with six drawers and an upper part with two drawers and three doors separated from the lower part. The upper part is finished with solid symmetrical Baroque volutes that provide a finishing decorative touch. The drawer fronts of the bottom drawers have loop-shaped black metal handles.

All the surfaces of the piece were covered in a layer of dust and household accretions, and various mechanical damage was found. There was furniture beetle damage in some areas of the cupboard. The door panels were cracked, some cornice pieces and four locks were missing, the rear boards had detached, and the drawer guides had worn out.

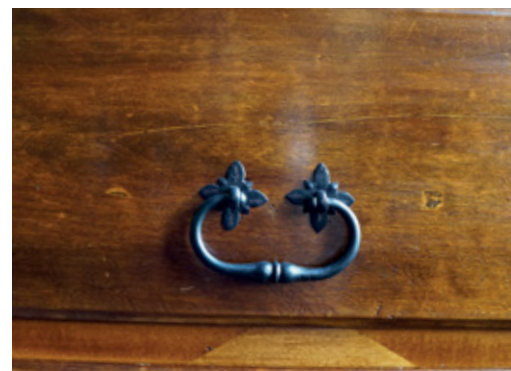
During the restoration, dirt and layers of black lacquer were removed from the surfaces. The solid wood pieces of the cupboard were repaired (including the restored drawer guides), with missing elements made using a pattern to other furniture in this church. The surfaces were treated with an insecticide and a fungicide. The colour of the new wooden pieces and repaired areas was adjusted. The finish of the cabinet was restored with shellac varnish. Metal parts were cleaned, deformations were repaired.

The restoration of the cabinet, just like with the previously restored furniture in the sacristy room, made it possible to determine when it was created, demonstrating the continuity of artisanal traditions in Latgale.

The cabinet will continue to serve the Catholic congregation of Krāslava as a storage place for liturgical items, while complementing the restored 18th and 19th-century interior of the sacristy.

Dzintra Bukeviča

Attēli / photos: D. Bukeviča

GLEZNAS "MADONNA AR BĒRNU" (18. GADSIMTA BEIGAS) RESTAURĀCIJA

Balvu novads, Vīksnas pagasts, Dampadruva,
Sprogu Sv. Erceņģeļa Miķeļa Romas katoļu baznīca

Īpašnieks: Sprogu Sv. Erceņģeļa Miķeļa Romas katoļu draudze
Restaurāciju veica: Līga Šļakota
Finansējums: Sprogu Sv. Erceņģeļa Miķeļa Romas katoļu draudze
Restaurācijas laiks: 2021

Sprogu katoļu baznīcā (1920–1922) glezna (audeklis, eļļa) nonākusi no kādas vecākas baznīcas iekārtas. Vertikālā taisnstūra laukumā uz neitrāla fona pretskatā atveidota Madonnas pusfigūra. Dievmāte ar abām rokām balsta pa kreisi stāvošo Jēzus bērnu. Iepriekšējās restaurācijas laikā glezna dublēta, zudumu vietās ieklāta restaurācijas grunts, fons pilnībā pārkrāsots.

Glezna audeklis atslābis, apakšrāmis deformējies, naglas korodējušas. Dublējums atslāpojis, nogriezts līdz rāmim. Gleznas apakšdaļa saplēsta, pa visu laukumu plīsumi un nelieli caurumi, sāka krakelūra. Laka nevienmērīgi nodzeltējusi. Uz virsmas putekļu un neīrūmu slānis.

Glezna atputekļota, tīrīta, dezinficēta. Nostiprināts krāsu slānis, aizdarīti caurumi un plīsumi, dublētas apmales, audeklis uzvilks uz jauna kļīrāmja, zudumu vietās ieklāta restaurācijas grunts, noņemti pārgleznojumi, plānināta laka, veikta tonēšana un retuša. Glezna aizmugurē konvertēta.

Pēc restaurācijas novērsta gleznas turpmāka bojāšanās, tā iekļaujas baznīcas iekštelpu iekārtojumā.

'HOLY VIRGIN AND CHILD' PAINTING (LATE 18TH CENTURY) RESTORATION

Balvi Municipality, Vīksna Parish, Dampadruva,
Sprogi St Michael the Archangel Roman Catholic Church

Owner: Sprogi St Michael the Archangel Roman Catholic Congregation
Restoration performed by: Līga Šļakota
Funding: Sprogi St Michael the Archangel Roman Catholic Congregation
Restoration period: 2021

The painting (canvas, oil) came to the Sprogi Catholic Church (1920–1922) came from an earlier church setup. The vertical rectangular painting shows the Holy Virgin, half height, facing forward. She holds baby Jesus with both hands on the left. During the prior restoration, the painting was doubled, a restoration primer was applied in missing areas, fully repainting the background.

The canvas of the painting had loosened, the frame had warped, and the nails had corroded. The doubling had detached and cut to the frame. The lower part of the painting was torn, with tears, small holes, and fine crazing all over the surface. The lacquer unevenly gained a yellowish tone. A layer of dust and dirt accreted on the surface.

Dust was removed from the painting, it was cleaned and disinfected. The paint later was secured, the holes and tears were filled, the edges were doubled, the canvas was mounted on a new wedge stretcher, a restoration primer was applied in missing areas, added painting was removed, the lacquer was thinned. Colour adjustments and retouching were performed. The reverse of the painting was converted.

The restoration has made it possible to prevent further deterioration of the painting, and it now fits well with the rest of the interior decor of the church.

Rūta Kaminska

Attēli / photos: D. Bukviča, L. Šļakota

GRĀMATA "BAZNĪCAS NOLIKUMS" IESĒJUMĀ

Daugavpils, Līksnas iela 38, Staroforštates vecticībnieku kopienas lūgšanu nams

Īpašnieks: Daugavpils Vecpilsētas (Staroforštates) vecticībnieku kopienas draudze

Restauratore: Ieva Cesberga

Finansējums: Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras pieminekļu konservācijas un restaurācijas programma

Restaurācijas laiks: 2023

1641. gadā Maskavā iespiestā grāmata visu eksistences laiku uzcītīgi kalpojusi vecticībnieku kopienai, tāpēc arī iespēju un izpratnes robežās uzturēta un kopta: kaut kad nomainīts ādas apšuvums vienam no vākiem, zuduša metāla aizdares āķa vietā ievietots jauns, zudušo (nodilušo, saplīsušo?) sākuma teksta lapu vietā ievietotas dažas lapas rokrakstā, lai būtu pieejams viss grāmatas saturs. Labojot iesējumu un dažas lapas, viss grāmatas bloks bija apgricīts.

Aktuālās restaurācijas laikā grāmata daļēji demontēta, lai varētu veikt vāku un muguras daļas restaurāciju, kā arī burtnīcu tīrīšanu un atsevišķu lapu plīsumu nostiprināšanu un zudumu aizpildīšanu ar piemērota biezuma (svara) papīru un bloka nostiprināšanu, to pāršujot. Ne mazumu rūpīga darba prasīja ādas vāku restaurācija, kas ietvēra gan esošās ādas tīrīšanu un mīkstināšanu, gan jaunu fragmentu ievietošanu nodilušās un zudušās vietā, gan aizdares āķu un lentīšu tīrīšanu un papildināšanu. Noslēgumā tīra un glīta grāmata tika ievietota bezskābes kartona kastē, lai saimnieki savu dārgumu varētu glabāt un sargāt turpmāk.

'CHURCH RULES' BOOK, BOUND

Daugavpils, Līksnas iela 38, Staroforštate Old Believers House of Prayer

Owner: Daugavpils Staroforštate (Old Town) Old Believers Congregation

Restorer: Ieva Cesberga

Funding: Cultural Monument Conservation and Restoration Programme of the National Heritage Board

Restoration period: 2023

Printed in Moscow in 1641 and for as long as it has existed, the book has diligently served the Old Believer community, which maintained and cared for it to the best of their ability and expertise: at one point, the leather lining of one of the covers was replaced, a new metal latching hook was installed in place of a lost metal one, a few handwritten pages were inserted to replace lost (worn-out, torn-out?) pages at the beginning of the book, making sure that the entire content of the book remains accessible. The repairs of the binding and a few pages caused the entire block of the book to be turned over.

During the current restoration, the book was partially removed to enable the restoration of the cover and rear section, the cleaning of the gatherings, and the reinforcement of some torn pages, filling lost areas with paper of a suitable thickness (weight), and strengthening the block by re-binding it. The restoration of the leather covers took much careful work, including the cleaning and softening of the existing leather, inserting new pieces to replace worn-out and lost ones, and cleaning and restoring the hooks and ribbons of the latch. Finally, the clean and neat book was placed in an acid-free cardboard box so that its owners could store and protect their treasure.

Dace Čoldere

Attēli / photos: D. Bukviča

IKONA "KRISTUS"

Daugavpils, Puškina iela 16A, 1. vecticībnieku kopienas lūgšanu nams

Īpašnieks: Daugavpils (Jaunbūves) pirmā vecticībnieku draudze
Restauratore: Tatiana Frēze

Finansējums: Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras pieminekļu konservācijas un restaurācijas programma

Restaurācijas laiks: 2022–2023

Ikona "Kristus" datēta ar 18. gadsimtu. Mākslas darbs gleznots ar temperu uz koka pamatnes. Ikona iepriekš vairākkārt restaurēta, taču nav konkrētu ziņu par tās restaurācijas vēsturi. Mākslas darbam veikta izpēte, izmantojot mikroskopu, mikroslīpes, ultravioleto gaismu, kā arī rentgenogrāfija, kurā tika atklāts, ka laukumā apkārt Kristus tēlam zem pārgleznojumiem atrodas labi saglabājušies gleznoti serafimi.

Ikona tika dezinficēta, no tās aizmugures saudzīgi notīrīts netīrumu slānis, veikta koksnes slāņa piesūcināšana. Tā kā pamatnes dēļu savienojuma vietā laika gaitā bija izveidojusies sprauga, tur tika ielīmēti no jauna izgatavoti ķīļi. Tika notīrīts netīrumu slānis un parafīna notecējumi uz ikonas virspuses, stiprināts grunts un krāsas slānis, jo uz ikonas virsmas bija novērojami krāsas slāņa pacēlumi. Tika salīmēti ikonas pamatnes dēļi. Plānināts un izlīdzināts lakas slānis, veikta daļēja pārgleznojumu noņemšana vietās, kur tie radīja vizuālu traucējumu ikonas koptēlam. Serafimu tēli aiztonēti, jo pārgleznojumu apjoms bija pārāk apjomīgs un to noņemšanas gadījumā tiktu mainīta visa ikonas kompozīcija. Zudumu vietās ieklāta restaurācijas grunts, veikta gan krāsas, gan zeltījuma un sudrabojuuma slāņu zudumu tonēšana un retuša. Visbeidzot glezna no jauna nolakota.

Atklājumi par oriģinālas sīzētikas atšķirībām no pārgleznojuma dokumentēti un atspoguļoti restaurācijas pasē. Iegūts harmonisks gleznojuma izskats ar skaidri nolasāmu kompozīciju.

CHRIST ICON

Daugavpils, Puškina iela 16A,
First Old Believers Congregation House of Prayer

Owner: Daugavpils (Jaunbūve) first Old Believers Congregation

Restorer: Tatiana Frēze

Funding: Cultural Monument Conservation and Restoration Programme of the National Heritage Board

Restoration period: 2022–2023

The Christ icon dates back to the 18th century. The work of art was painted using tempera on a wooden base. The icon was restored several times in the past, but there are no details about the history of its restoration. The piece was examined using a microscope, micro-grind samples, ultraviolet light, and X-ray imaging, which revealed under layers of paint, well-preserved painted seraphim in the area around the image of Christ.

The icon was disinfected, dirt was gently removed from its rear, and the wood layer was impregnated. Because a gap had formed in the seam between the base boards, new wedges were made and bonded in place. A layer of dirt and candle wax at the top of the icon was removed; the primer and paint layers were secured, because the paint layer on the surface of the icon was visible bulging up. The base boards of the icon were bonded together. The lacquer layer was thinned and smoothed, and later layers of paint were removed in places they clashed visually with the overall image of the icon. The depictions of the seraphim were obscured with colour shading, because the painted-over areas were too large and the removal of that later repainting would have changed the entire composition of the icon. In missing areas, a restoration primer was applied, and lost areas in the paint, gilding, and silvering were colour-adjusted and retouched. The painting was then re-lacquered.

The discovery of the difference in the imagery of the original and that of the repainted version was documented and shown in the restoration certificate. The result is a well-balanced look with a clearly legible composition.

Linda Līva Oše

Attēli / photos: D. Bulkeviča, G. Elhe

IKONAS "SV. NIKOLAJS" (1908) RESTAURĀCIJA

Daugavpils, Vaboļu iela 6, Niderkumu vec ticībnieku lūgšanu nams

Īpašnieks: Daugavpils Niderkumu vec ticībnieku draudze

Restauratores: Tatiana Frēze, Vita Šmaukšte

Finansējums: Daugavpils valstspilsētas pašvaldība

Restaurācijas laiks: 2022–2023

Vertikālā taisnstūra formāta laukuma centrā pretstatā visā augumā attēlots svētais ar atvērtu grāmatu vienā rokā. Augšējos stūros uz zeltīta fona Kristus un Dievmātes figūru atveidi. Lejasdaļas labajā stūrī uzraksts ar datējumu un īpašnieka vārdu. Ikona (koks, tempera, zeltījums, sudraboējums) darināta vec ticībnieku glezniecības tradīcijās. Par tās iepriekšēju restaurāciju ziņu trūkst. Koka pamatnē ķirviņu bojājumi, spraugas. Konstatēti grunts un krāsu slāņa zudumi, grunts atslāņošanās un krāsu slāņa pacēlumi, krakelūra. Uz virsmas parafīna notecējumi, fons un apmales pārgleznotas. Lakas slānis nevienmērīgs, satumsis, uz virsmas netīrumu kārtā.

Restaurācijas gaitā ikona atputekļota, virsmas netīrumi un parafīna notecējumi noņemti, salīmēti pamatnes dēļi. Nostiprināta grunts, ieklāta restaurācijas grunts, plānīnāta laka. Noņemti krāsu uzslāņojumi, atjaunots zeltījums, zudumi tonēti, uzklāta jauna laka.

Pēc darbu pabeigšanas 20. gadsimta sākuma ikona atguvusi savas vizuālās kvalitātes un pilnvērtīgi iekļaujas vec ticībnieku dievnama iekārtas ansambli, atgādinot par senās glezniecības kanonu noturību 20. gadsimtā.

ST NICHOLAS ICON (1908) RESTORATION

Daugavpils, Vaboļu iela 6, Niderkuni Old Believer House of Prayer

Owner: Daugavpils Niderkuni Old Believer Congregation

Restorers: Tatiana Frēze, Vita Šmaukšte

Funding: Daugavpils City Council

Restoration period: 2022–2023

The saint is shown facing forward, full height, holding a book in one hand, against a vertical rectangular background. In the upper corners, figures of Christ and Virgin Mary are shown on a gilded background. In the bottom right corner, there is an inscription with the date and the name of the owner. The icon (wood, tempera, gilding, silvering) is made in the Old Believer painting tradition. There is no information about its previous restorations.

There was furniture beetle damage, cracks in the wooden base. An examination revealed loss of layers of primer and paint, separation of these layers from the base, crazing. There were candle wax streaks on the surface, with the background and edge sections painted over. The varnish layer was uneven; it took a darker shade, with a layer of dirt on the surface.

During the restoration, dust, surface dirt, and candle wax were removed from the icon, and the base boards were bonded. The primer was reinforced, restoration primer was applied, and the varnish layer was thinned. Added coats of paint were removed, the gilding was restored, the colour of lost areas was adapted, new varnish was applied.

After the restoration, this early-20th century icon regained its visual features, and it was now possible to integrate it into the Old Believer church ensemble, serving as a reminder of the persistence of the old canons of painting in the 20th century.

Rūta Kaminska

Attēli / photos: D. Bukviča

ALTĀRA BALUSTRĀDE (18. GADSIMTA OTRĀ PUSE)

Krāslavas novads, Piedrujas pagasts, Piedruja,
Piedrujas Jaunavas Marijas Debesīs uzņemšanas Romas katoļu baznīca

Īpašnieks: Piedrujas Romas katoļu draudze

Restauratore: Malgožata Paždžiora Satlera, "Art Studio" (Polija)

Finansējums: Poļu kultūras mantojuma ārzemēs nacionālais institūts
POLONIKA

Restaurācijas laiks: 2023

Baznīca iesvētīta 1760. gadā. Centrālā altāra koka balustrādi, kam centrā divdaļīgi vārtiņi, veido virpoti, polihromi krāsoti koka balustri. Balustrādes karkasa sākotnējais krāsojums sarkanos, brūnos, zaļos un tumši zilos toņos. Balustru apdare pieder citai darbnīcai vai jaunākam laikam, tiem marmorējuma krāsojums zilpelēkos toņos ar sārtu dzīslojumu. Iepriekšējo darbu laikā balustrādei noņemtas vairākas pārkrāsojumu kārtas.

Restaurācijas gaitā koks impregnēts, salīmēti atdalījušies elementi, plaisas aizpildītas. No korozijas produktiem attīrītas metāla detaļas, to virsma ķīmiski tīrta. Polihromās koka daļas pārklātas ar restaurācijas laku, fragmentāri saglabāts sekundārais krāsojuma slānis. Rekonstruēts balustru krāsojums, uzklāta restaurācijas laka, virsma pārklāta ar vaska aizsargslāni un pulēta.

Pēc restaurācijas balustrāde papildina 18. gadsimta otrās puses baznīcas apdares ansambli, akcentējot rokoko laikmeta interjera koptēla specifiku.

ALTAR BALUSTRĀDE (SECOND HALF OF THE 18TH CENTURY)

Krāslava Municipality, Piedruja Parish, Piedruja,
Piedruja Roman Catholic Church of the Assumption of the Virgin Mary

Owner: Piedruja Roman Catholic Congregation

Restorer: Malgorzata Paždziora Sattler, Art Studio (Poland)

Funding: POLONIKA National Institute of Polish Cultural Heritage
Abroad

Restoration period: 2023

The church was consecrated in 1760. The wooden balustrade of the central altar has a two-leaf gate in the middle and consists of lathed, wooden balusters painted in multiple colours. The original paintwork of the balustrade frame was in red, brown, green, and dark blue. The finish of the balusters was done by a different workshop or in a more recent period, with marble-pattern painting in bluish-grey colours and brightly-coloured veins. Several layers of later-period paint had been removed from the balustrade during previous work.

During the restoration, the wood was impregnated, detached elements were bonded together, and cracks were filled. Corrosion products were removed from metal parts, and their surfaces were chemically cleaned. The polychrome parts of the wood were coated with restoration varnish, with the secondary coat of paint kept in some areas. The paintwork of the balusters reconstruction, restoration varnish was applied, the surface was coated with a protective wax layer and polished.

After its restoration, the balustrade complements the ensemble of the church's late-18th century decor, accentuating the particular appearance of the Rococo interiors.

Rūta Kaminska

Attēli / photos: D. Bukeviča

IKONAS "APUSTULIS ANDREJS UN SV. TRĪSVIENĪBA" (18. GADSIMTA VIDUS) RESTAURĀCIJA

Augšdaugavas novads, Vecsaliēnas pagasts, Tartaki, Saliēnas pareizticīgo baznīca

Īpašnieks: Vecsaliēnas Jāņa Kristītāja pareizticīgo draudze

Restauratore: Līga Šļakota

Finansējums: Valsts kultūrkapitāla fonds

Restaurācijas laiks: 2022–2023

Ikona (koks, tempera, eļļa, zeltījums) piederējusi Saliēnas baznīcas (1894) iepriekšējā dievnama ikonostasam. Vertikālā taisnstūra formātā uz ainavas fona kreisajā pusē pilnā augumā attēlots apustulis Andrejs, labajā augšējā stūrī gleznotā ierāmējumā atveidots Svētās Trīsvienības sižets.

Ikona vairākkārt labota, konstatējami pārkrāsojumi un nekvalitatīvi eļļas un temperas pārgleznojumi. Gruntij slihta sasaiste ar pamatni, lielos laukumos atslāņojumi, zudumi. Pa visu virsmu krakelūra un plaisājumi, krāsu slāņa zudumi, noburzumi. Laka nevienmērīgi uzklāta, nomelnējusi. Uz virsmas atmosfēras netīrumu un putekļu slānis.

Ikonas virsma atputekļota, dezinficēta, nostiprināts grunts un krāsu slānis, plānināta laka, noņemti pārgleznojumi un iepriekšējo restaurāciju grunts, ieklāta jauna restaurācijas grunts, atjaunots zeltījums, veikta tonēšana un uzklāta aizsarglaka.

Pēc restaurācijas ikona atguvusi savu niansēto glezniecisko raksturu un pārliecina kā augstvērtīgs baroka laikmeta gleznojums, apvienojot senās ikonu glezniecības tradīcijas ar vēsturiskā stila ietekmēm.

ANDREW THE APOSTLE AND THE HOLY TRINITY ICON (MID-18TH CENTURY) RESTORATION

Augšdaugava Municipality, Vecsaliēna Parish, Tartaki, Saliēna Orthodox Church

Owner: Vecsaliēna St John the Baptist Orthodox Congregation

Restorer: Līga Šļakota

Funding: State Culture Capital Foundation

Restoration period: 2022–2023

The icon (wood, tempera, oil, gilding) was a part of the iconostasis of the previous Saliēna church (1894). Andrew the Apostle is depicted, full-height, against a landscape background on the left with the Holy Trinity depicted in a painted frame in the upper right-hand corner of the vertical rectangular icon. The icon had been repaired several times, and there were signs of it being painted over, with low-quality overpainting with oils and tempera. The primer had poor grip with the base, detaching and chipping off in large areas. There were crazing and cracks throughout the surface, with paint coat loss and abrasions. The varnish was unevenly applied, gained a dark colour. A layer of atmospheric sediments and dust had formed on the surface.

Dust was removed from the surface of the icon, it was disinfected, the primer and coat of paint were strengthened, the lacquer was thinned. The paint and primer from previous restorations was removed, a new restoration primer was applied, the gilding was restored. Tone adjustment was performed and a protective lacquer was used.

After the restoration, the icon regained its detailed pictorial character, standing out as a high-quality Baroque painting, combining the old traditions of iconography with the influences of that style.

Rūta Kaminska

Attēli / photos: D. Bukviča

VARAKĻĀNU PILS SIENU GLEZNOJUMU (18. GĀDSIMTA PĒDĒJAIS CETURKSNIS) RESTAURĀCIJA

Varakļānu novads, Varakļāni, Pils iela 29

Īpašnieks: Varakļānu novada pašvaldība, Varakļānu novada muzejs

Restauratores: Lolita Hermsa, Irbe Grīnberga

Finansējums: Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras pieminekļu konservācijas un restaurācijas programma

Restaurācijas laiks: 2023

Grāfu Borhu dzimtas rezidence Varakļānos celta 1783.–1789. gadā pēc arhitekta Vinčenco Macoti (*Vincenzo Mazzotti*) projekta. Telpā Nr. 126, kurā veikta restaurācija, sienu gleznojums (kaļķa-smilts apmetums, tempera-eļļa), iespējams, tapis, izmantojot Etjēna Delavalles Pusēna (*Etienne de la Valle Poussin*) arabeskas kompozīcijas skici. Neoklasicisma stila brīvrokas gleznojumā atveidoti ritmiski kārtoti vīraka trauki, kandelabri, rožu un lauru vītnes, antīkās statujas. Iepriekšējo restaurāciju 2002.–2007. gadā veicis Staņislavs Astičs.

Pirms pašreizējās restaurācijas neoklasicisma gleznojumam zudumi 50%, cokola gleznojums gandrīz zudis, nav attīrīti visi uzslāņojumi, gleznojums tikai daļēji nostiprināts.

Restaurācijas laikā polihromija attīrīta mehāniski, krāsu slānis nostiprināts, gleznojumiem uzklāta aizsarglaka. Nokaltajās zonās ieklāts apmetums un restaurācijas grunts, veikta retuša, uzklāta aizsarglaka.

Saglabāts nozīmīgs 18. gadsimta beigu interjera dekora fragments, kas liecina par mākslinieciski augstvērtīgu, laikmeta stilam atbilstošu risinājumu muižu interjeru apdarē.

RESTORATION OF MURALS (LAST QUARTER OF THE 18TH CENTURY) IN VARAKĻĀNI PALACE

Varakļāni Municipality, Varakļāni, Pils iela 29

Owner: Varakļāni Municipality, Varakļānu Municipality Museum

Restorers: Lolita Hermsa, Irbe Grīnberga

Funding: Cultural Monument Conservation and Restoration Programme of the National Heritage Board

Restoration period: 2023

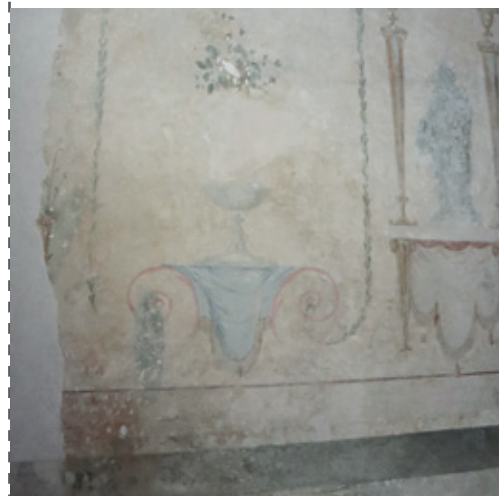
The residence of the Count von der Borch family in Varakļāni was built between 1783 and 1789, based on a design by the architect Vincenzo Mazzotti. The restoration took place in its Room 126, which has a mural (lime-sand plaster, tempera-oil paint), probably based on an arabesque composition sketch by Etienne de la Valle Poussin. The freehand Classicism Revival painting depicts rhythmically arranged incense burners, candelabras, rose and laurel garlands, and antique statues. The previous restoration was done by Stanislavs Astičs between 2002 and 2007.

By the current restoration, 50% of the Classicism Revival mural was lost, the pedestal paintwork was almost gone, not all of the build-up had been cleaned, and the mural was only partially reinforced.

During the restoration, the polychromic painting was mechanically cleaned, the paint layer was reinforced, and a protective varnish applied. Chipped areas were sealed with plaster and restoration primer, retouched, and a protective varnish was applied.

An important piece of late 18th-century interior décor was preserved, representing the high artistic quality of the interiors of manor houses that kept up with the style of the period.

Rūta Kaminska

Attēli / photos: I. Juskāne, V. Platpīre, L. Hermsa
Attēla vidū pa labi: restauratores un muzeja direktore Terese Korsaka / In the photo on the middle-right: restorers and director of the Varakļāni museum Terese Korsaka

LANDSKORONAS KATOĻU BAZNĪCAS AUSTRUMU PUSES ZVANU TORŅA RĒSTAUĀCIJA

Krāslavas novads, Šķaunes pagasts, Šķaune, "Liellauki"

Īpašnieks: Landskoronas Vissvētās Trīsvienības Romas katoļu draudze
Restaurācijas veica: IK "GAVARS V"

Finansējums: Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras pieminekļu konservācijas un restaurācijas programma
Restaurācijas laiks: 2023

Baznīca ar diviem zvanu torņiem celta 1828. gadā par valsts padomnieka Marcina Karņicka līdzekļiem. Būvju arhitektūra apvieno baroka un klasicisma stilu tradīcijas. 2021. gadā veikta dievnama rietumu puses zvanu torņa atjaunošana, 2022. gadā – žoga ziemeļu posma atjaunošana, 2023. gadā restaurēts austrumu puses zvanu tornis.

Vispirms fasādi nomazgāja ar augstspiediena ūdens strūklu, apmetumu un skārda daļas attīrīja no krāsas un organiskā uzslāņojuma. Nākamais posms bija vēsturiskā apmetuma un krāsojumu slāņu stāvokļa izpēte. Noturību zaudējušo ķieģeļu pārmūrēšanai tika izmantoti ķieģeļi no baznīcas ēkas bēniņos esošās mūra sienas. Sekoja apmetuma atjaunošana ar kaļķa javu un krāsošana ar fasādes krāsu uz kaļķa hidrāta bāzes ar lineļlas piedevu. Tika veikts skārda detaļu, lietūsūdens noteku, kaltā un kniedētā metāla krusta remonts. Visas skārda virsmas krāsotas ar dziļas saķeres metāla aizsardzības krāsu ar augstu cieto daļiņu saturu patinēta cinka skārda tonī. Logailu divu žalūziju un divviru durvju koka virsmas attīrītas no krāsas ar augstspiediena ūdens strūklu, fiksējot vēsturiskos krāsu slāņus. Trupes stipri bojāto durvju apšuvuma dēļi demontēti, kaltās naglas saudzīgi izvilkas, iztaisnotas karsējot un izmantotas atkārtoti. Nedaudz bojātās koka daļas protezētas ar masīva priedes koka detaļām.

Zvanu torņa atjaunošanas darbi, izmantojot saudzīgas restaurācijas metodes, radījuši veiksmīgu rezultātu, nodrošinot ēkas saglabātību nākamajām paaudzēm.

LANDSKORONA CATHOLIC CHURCH EAST SECTION BELL TOWER RESTORATION

Krāslava Municipality, Šķaune Parish, Šķaune, 'Liellauki'

Owner: Landskorona Holy Trinity Roman Catholic Congregation

Restoration performed by: sole trader GAVARS V

Funding: Cultural Monument Conservation and Restoration Programme of the National Heritage Board

Restoration period: 2023

The two-bell-tower church was built in 1828, funded by state councillor Marcin Karnicki. The architecture of the structure is a combination of Baroque and Classicist traditions. The church's west bell tower was restored in 2021. In 2022, there was a renovation of the northern section of the fence, and in 2023, the restoration of the east bell tower.

The facade was first washed thoroughly with a high-pressure water jet, removing paint and organic build-up from the plaster and sheet metal parts. The next step was to examine the condition of the historic plaster and paint layers. Bricks from the masonry wall in the attic of the church building were used to repair the brickwork that had lost its stability. Then, the plaster was renovated, using lime mortar, followed by painting it with a facade paint based on lime hydrate and added linseed oil. The repairs included sheet metal parts, rainwater drains, and a wrought and riveted metal cross. All sheet metal surfaces were painted using a deep adhesion metal protective paint with a high solids content in a zinc sheet metal patina tone. The paint was removed from the wooden surfaces of the two louvres and double doors using a high-pressure water jet, revealing the historic layers of paint. Door finish boards with severe rot damage were removed, forged nails carefully extracted, hot straightened and reused. Wooden parts with minor damage were restored using solid pine wooden pieces.

The restoration of the bell tower involved gentle restoration methods and led to a successful result, making sure that the building is preserved for future generations.

Brigita Madelāne

Attēli / photos: B. Madelāne

**VIDZEMES REĢIONS/
VIDZEME REGION**

ERNSTA GLIKA ALŪKSNES VALSTS GIMNĀZIJAS ĒKAS ATJAUNOŠANA UN RESTAURĀCIJA

Alūksne, Glika iela 10

Īpašnieks: Alūksnes novada pašvaldība

Projekts: SIA "REM PRO"

Restaurāciju veica: SIA "ReRe Meistari"

Finansējums: Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija

Restaurācijas laiks: 2022–2023

Taisnstūra plānojuma mūra ēka ar divstāvu zāļu korpusa piebūvi un galvenajā fasādē izceltu kāpņu telpu ir spilgts 20. gadsimta 30. gadu funkcionālista stila arhitektūras paraugs (arhitekts Elza Meldere-Ziemele).

Paralēli apjomīgiem fasāžu, pamatu un jumta seguma atjaunošanas darbiem notikusi nozīmīga vēsturisko elementu restaurācija. Saglabātas visas oriģinālās ieejas durvis ar to furnitūru, vairums ēkas iekšdurvju. Protezēšanai izmantota atgūta koksne no demontētajām durvju vērtņēm. Saglabāti oriģinālie misiņa durvju rokturi un roktura plāksne, metāla vēdināšanas restes, čuguna radiatori, oriģinālie apgaismes ķermeņi, kā arī visas glazēto podiņu krāsnis un plīts. Piecās telpās atjaunotas dēļu grīdas un oriģinālās augstās dēļu grīdlistes, protezēšanai izmantojot atgūto koksni. Vēsturisko flīžu segums gaitenēs un kāpnes attīrītas, bojātās vietas aizpildītas ar špakteli, segums vaskots. Protezētas kāpņu margu koka daļas, izgatavotas trūkstošās misiņa puslodes ievietošanai margu rokturī. Klašu telpās saglabājušās divas nišas, kur nostiprināts un atstāts vēsturisko krāsojumu uzslāņojuma paraugs. Katrai telpai izgatavoti oriģināli krāsojuma trafareti pēc arhitektes Irēnas Caunītes skicēm.

Darbu veicēju pieredze, zināšanas un izpratne par oriģinālās substances saglabāšanas nozīmību, iedziļinoties niansēs, rezultējies ar kvalitatīvi veiktu restaurāciju.

RENOVATION AND RESTORATION OF THE ERNSTS GLIKS ALŪKSNE STATE GRAMMAR SCHOOL BUILDING

Alūksne, Glika iela 10

Owner: Alūksne Municipality

Design: SIA REM PRO

Restoration performed by: SIA ReRe Meistari

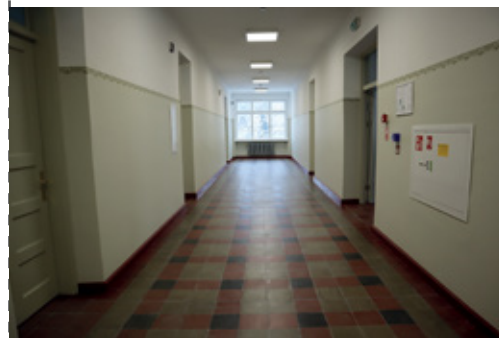
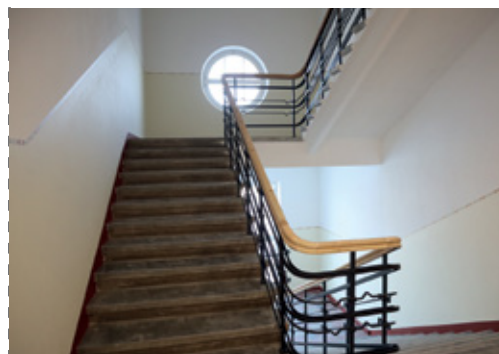
Funding: Ministry of Environmental Protection and Regional Development

Restoration period: 2022–2023

The rectangular stone building with a two-storey hall annex and a staircase projecting from the main facade is a striking example of 1930's functionalist architecture (architect: Elza Meldere-Ziemele).

In addition to the extensive renovation of the facade, foundation, and the roof, significant work was done to restore historical elements. All of the original entrance doors and their hardware, as well as most of the interior doors were kept. Timber was recycled from dismantled door leaves to make fill pieces for the restoration. Original brass door knobs and knob plates, metal ventilation grilles, cast-iron radiators, original lights, as well as all glazed tile stoves and cookers were preserved. In five rooms, hardwood floors and original tall skirting boards were restored, using recycled wood as fill pieces. Historic tile flooring in hallways and on stairs was cleaned, and damaged areas filled with plaster. The flooring was then waxed. Staircase railing parts were repaired with fill pieces, and missing hemispherical brass parts for placing onto the railing handle were made from scratch. Two niches in the classrooms were kept, in which an example of historic layers of the paint there was secured and preserved. Original paintwork pattern stencils were made for every room, based on sketches by the architect Irēna Caunīte.

The restoration team's experience, knowledge, attention to detail, and understanding of the importance of preserving the original substance led to a high-quality result.

Attēli / photos: B. Ķibere

Baiba Ķibere

ZIEMERU MUIŽAS 2. STĀVA APAĻĀ SALONA APDARES RESTAURĀCIJA

Alūksnes novads, Ziemera pagasts, Ziemeri

Īpašniece: Dita Balčus

Restauratore: Heli Tuksam (Igaunija)

Finansējums: pašfinansējums

Restaurācijas laiks: 2021–2023

Turpinoties dzīvei un restaurācijas darbiem Ziemeru muižas kungu mājā (18. gadsimts), ir pabeigta sienu un griestu apdares restaurācija apaļajā salonā, kas nu kļuvis par gaišu, vertikāli svītrotu telts istabu, piepulcinot vēl vienu objektu dažām šā stila telpām Vidzemē. Tas noticis, ņemot neizteiksmīgu pārkrāsojumu, veicot nepieciešamo atsegtā oriģināla konservāciju un krāsu slāņa zudumu vietās iekļājot atbilstošu krāsu toni. Pateicoties restauratoru profesionalitātei un pasūtītājas izpratnei, uz sienām un kupola var nolasīt stāstu par to, cik daudz un kādā stāvoklī saglabājies oriģināls. Telpa nav padarīta kā jauna. Jau arhitektoniskās izpētes gaitā tika iegūta informācija par to, ka mazā bezlogu telpa ēkas vidū bijusi efektīgi dekorēta divos periodos, izpētes procesā tika atsegti samērā lieli pirmā dekorējuma fragmenti – pilastru un frīzes josla. Tomēr, sākot restaurāciju, priekšroka tika dota telts periodam (19. gadsimta otrais ceturksnis), apakšējos slāņus atstājot neskartus. Liecības par klasicisma laika apaļo paviljonu šobrīd redzamas kā sapārotu pilastru fragmenti. Var pat iztēloties, ka tie saskatāmi, pašķirojot telts auduma sienu... Šāds risinājums ar vairāku periodu apdares vienlaicīgu eksponēšanu ir sastopams, taču ne visai ērts, jo vienmēr prasa skaidrojumu. Jāuzteic muižas īpašnieki par iejūtību, izpratni un mīlestību, ar kādu tiek organizēta, cerams, arī baudīta, dzīve skaistā un unikālā kultūras pieminekļī.

ZIEMERI MANOR SECOND FLOOR DRAWING ROOM RESTORATION

Alūksne Municipality, Ziemeri Parish, Ziemeri

Owner: Dita Balčus

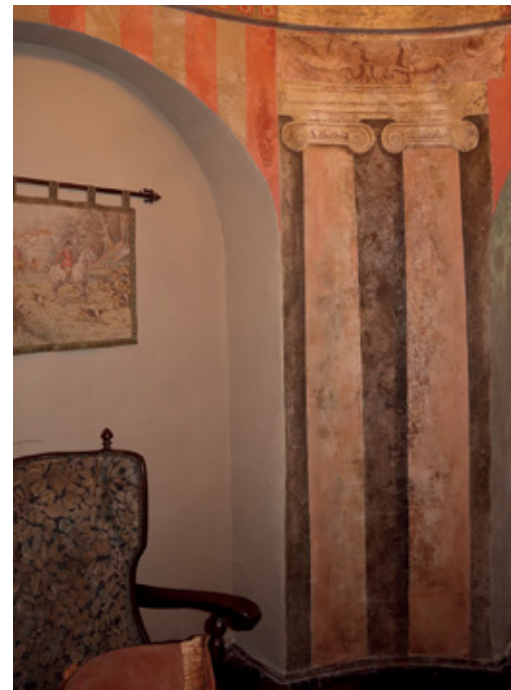
Restorer: Heli Tuksam (Estonia)

Funding: own funds

Restoration period: 2021–2023

As life and the restoration work continue in the 18th-century Ziemeri manor house, it has seen the restoration of the walls and ceiling decor in its round drawing room, which has now become a bright room decorated with stripes in the style of a tent, another of the few examples of this type of room in Vidzeme. This is a result of removing unattractive later coats of paint, performing the necessary conservation of the revealed original coat of paint, and applying paint of a matching colour where the paint had been lost. Thanks to the restorer's expertise and the client's understanding, the story of the extent and the level of preservation of the original can now be seen on the walls and the dome of the room. This space was not made to look like it was new. During the architectural survey stage it was discovered that this small windowless space in the middle of the building had been impressively decorated at two different times. The study uncovered relatively large fragments of the first decor, with pilasters and a frieze. However, the tent decor period (second quarter of the 19th century) was preferred, leaving the lower layers intact. Traces of the Classicist round pavilion can now be seen as parts of paired pilasters. One can even imagine that they are visible, because the fabric of the tent has been pulled away. The approach that shows decor of multiple periods at the same time is used, but it is not very convenient as it always requires an explanation. The owners of the manor are to be commended for the sensitivity, understanding, and love, with which they organised their life in this beautiful and unique cultural heritage site, and hopefully, will enjoy it.

Dace Čoldere

Attēli / photos: B. Ķibere, S. Dundure

ZVANU TORNIS (1744)

Cēsu novads, Straupes pagasts, Straupe

Īpašnieks: Straupes evaņģēliski luteriskā draudze

Projekts: SIA "ENTASIS"

Restaurāciju veica: SIA "Akords U"

Finansējums: Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras pieminekļu konservācijas un restaurācijas programma

Restaurācijas laiks: 2020–2023

Straupes luterāņu baznīcas zvanu tornis celts aptuveni 100 metru attālumā no baznīcas kā koka karkasa celtnē piona formās ar četrslīpņu jumtu, ko rotā vējradis. Atstatais novietojums izvēlēts, rūpējoties par torņa ugunsdrošību.

Tornim periodiski veikti remonta darbi, taču visaptveroši atjaunošanas darbi sākti 2020. gadā. Pirms to realizācijas torņa karkass bija kritiskā stāvoklī ar lieliem trapes sēnes radītiem bojājumiem.

Veikta nesošo konstrukciju protezēšana, tās piesūcinātas ar uzsildītu lineļļu. Protezēšanai izmantotas koka detaļas no ilggadīga kokmateriāla. Piemūrēti izdrupušie pamatu posmi. Ieklāts jauns plēstu priedes lubiņu jumta segums. Ar lubiņām noklātas arī fasādes, torņa stūri apdarināti ar stūra dēļiem. Mehāniski atfīriti, protezēti, beicēti logu slēgi. Ziemeļrietumu pusē slēgiem saglabājušās oriģinālās viras. Tās apstrādātas ar pretkorozijas līdzekli, krāsotas. Izgatavotas jaunas durvis no fasādes atgūtajiem dēļiem, kas sastiprināti, izveidojot tā saukto atsperes savienojumu, šķērsdēļi ievietoti bezdelīgas astes savienojuma tehnikā. To nostiprināšanai izmantotas no fasādes atgūtās kaltās naglas. Vējradītāja lodē ievietots ar roku rakstīts draudzes vēstījums par torņa vēsturi un celtniecības procesu.

Tā ir vienīgā šāda veida saglabājusies celtnē Latvijā, un, noslēdzoties restaurācijas darbiem, kultūras piemineklis saglabās šo "titulu" arī turpmāk.

BELL TOWER (1744)

Cēsis Municipality, Straupe Parish, Straupe

Owner: Straupe Lutheran Congregation

Design: SIA ENTASIS

Restoration performed by: SIA Akords U

Funding: Cultural Monument Conservation and Restoration Programme of the National Heritage Board

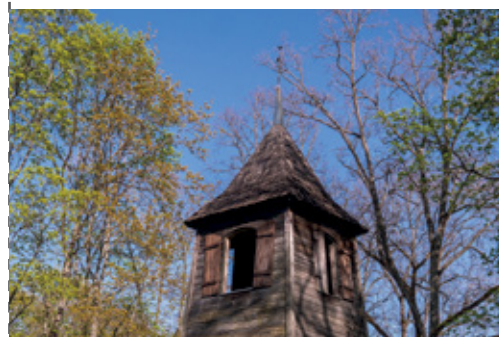
Restoration period: 2020–2023

The bell tower of the Straupe Lutheran Church was built about 100 metres from the church as a timber-frame structure in the shape of a pylon with a four-slope roof decorated with a weather vane. This location at a distance from the church was chosen to improve the fire safety of the tower.

The tower had undergone occasional repairs, but a comprehensive renovation began in 2020. Prior to it, the tower's frame was in a critical condition, with extensive damage caused by rot.

Its load-bearing structures were repaired with fill-in pieces and impregnated with heated linseed oil. The wooden parts used for the fill pieces were made from old timber. The masonry of crumbled sections of the foundation was repaired. A new hewn pine shingle roof was installed. The facades are also lined with the shingles, while the corners of the tower were finished with corner boards. The window shutters were mechanically cleaned, repaired with fill-in pieces, and stained. The shutters on the north-west side retained their original hinges. They were treated with an anti-rust agent and painted. A new door was made out of boards recycled from the facade, fastened together using the so-called spring technique, and the cross-boards attached using a dove-tail joint. Forged nails recovered from the facade were used to fasten them. The sphere of the weather vane contains a handwritten message by the congregation talking about the history of the tower and the building process of its construction.

It is the only surviving building of its kind in Latvia, and once the restoration work is complete, the cultural heritage site will keep this title in the future.

Attēli / photos: E. Šulcs, S. Ziedīna, B. Ķībere

ALTĀRTELPAŠ SIENU POLIHROMIJU ATSEGUMU PĀPLAŠINĀŠANA UN KONSERVĀCIJA

Valmieras novads, Kocēnu pagasts, Rubene, Rubenes evaņģēliski luteriskā baznīca

Īpašnieks: Rubenes evaņģēliski luteriskā draudze

Restauratore: Lolita Hermsa

Finansējums: Valmieras novada pašvaldības finansējums sakrālajiem objektiem

Restaurācijas laiks: 2022–2023

Baznīca celta 1208. gadā. Sākotnēji altārtelpa bijusi no mūra un draudzes telpa no koka. 1739. gadā veikta apjomīga baznīcas pārbūve, koka ēkas vietā mūra altārtelpai piebūvēta mūra draudzes telpa.

Iepriekš veiktie krāsu slāņu atsegumi altārdaļā apliecināja, ka šeit atrodas brīvrokas sienu gleznojumi. Pēc pēdējiem restaurācijas darbiem krāsas slāņu atsegumu apmērs tika palielināts, uz altārdaļas gala sienas piecu kvadrātmetru platībā atsegti divi laukumi abās altāra retabla pusēs. Abos laukumos konstatēts figurāls Bībeles sižeta gleznojums, tajā attēlots Pastarās tiesas motīvs. Atsegtie gleznojumi nostiprināti. Veicot vairākas nelielas kontrolzondāžas, konstatēts, ka apgleznotas bijušas arī visas altārtelpas sienas un velves. Gleznojums turpinās gan aiz pašreizējās altārglezņas, gan aiz 19. un 20. gadsimta mijā tapušā neogotiskā altāra dekoratīvajiem paneļiem. Veiktas sienu gleznojuma ķīmiskās analīzes, taču vēl ir nepieciešams turpināt pigmentu izpēti, jo ķīmiķa slēdziens joprojām nedod konkrētu informāciju par gleznojuma datējumu.

Jaunatklātie sienu gleznojumi ir apjomīgākā monumentālās sakrālās glezniecības liecība un unikāla vērtība Latvijas mākslas mantojuma kontekstā, kā arī turpmāku pētījumu un atklājumu vērts objekts.

EXPANSION AND CONSERVATION OF EXPOSED POLYCHROME SECTIONS OF ALTAR WALLS

Valmiera Municipality, Kocēni Parish, Rubene, Rubene Lutheran Church

Owner: Rubene Lutheran Congregation

Restorer: Lolita Hermsa

Funding: Valmiera Municipality funding for religious sites

Restoration period: 2022–2023

The church was built in 1208. Originally, the altar room was made of masonry, and the congregation room, of wood. In 1739, an extensive reconstruction of the church took place, and a masonry congregation room was added to the masonry altar area, replacing the wooden building.

Previous studies of the layers of paint in the altar area confirmed the presence of murals painted freehand. After the latest restoration, the layers of paint were exposed more extensively, with two areas on either side of the altarpiece at the end wall of the altar room, covering an area of five square metres. Both areas have a painting of a biblical scene with people, depicting the Last Judgement. The revealed paintings were secured. A few small control checks revealed that the murals extended to all of the walls and vaults of the altar room. The murals also continue beyond the current altar mural and the decorative panels of the Gothic Revival altar from the turn of the 19th and 20th centuries. Chemical analyses of the mural have taken place, but further investigation of the pigments is still needed, as the results of the testing still do not provide specific information as to the date of the mural.

These discovered murals are the most extensive piece of evidence of monumental religious painting and a unique object in the context of Latvia's artistic heritage, as well as an object worthy of further research and discovery.

Linda Līva Oše

Attēli / photos: S. Ziedīna, L.L. Oše

ĒKA RAUNAS IELĀ 15

Cēsis, Raunas iela 15

Īpašnieks: SIA "FIRMA MADARA 89 ĪPAŠUMI"

Projekts: SIA "ARH STADIJA"

Restaurāciju veica: SIA "Ekers"

Finansējums: pašfinansējums

Restaurācijas laiks: 2022–2023

Ēka Cēsis, Raunas ielā 15, būvēta 1896. gadā, par ko liecina ēkas fasādē redzamais gadskaitlis. Fasāde veidota historicisma stilistikā ar uzsvērtām plastiskām dzegām, trešā stāva līmenī logailas ierāmē pilastrī ar korintiskā ordera kapiteļiem. Celtne, kas eksponējas Cēsu Vienības laukuma malā, ir nozīmīga pilsētas vēsturiskā centra sastāvdaļa.

Restaurējot ēku, atjaunota fasādes apdare, izmantojot kaļķu javu, un krāsojums, iepriekšējie logi nomainīti ar koka logiem, restaurēts viens saglabātais oriģinālais logs. Atjaunoti fasādes skārda elementi, ārdurvis, jumta skārda segums un tā krāsojums, veikta noteku montāža un iekšdarbi. Iekšējās saglabātas un atjaunotas oriģinālās kāpnis un kāpņu reliņi, eksponētas vēsturisko dēļu grīdas. Pirmā stāva palīgtelpās saglabātas ķieģeļu sienu lokveida arkas. Trešajā stāvā saglabāta un eksponēta dolomīta akmens siena. Sakārtota iekšpagalma šahtas nokrišņu novade. Darbu gaitā maksimāli saglabāta oriģinālā substance, vēsturiskie elementi un būvgaldniecības detaļas.

Cēsis ieguvušas namu, kurā atjaunots un kā vērtība parādīts viss vēsturiskais, kas bija saglabājies no tā sākotnējā veidola. Būvnieka rūpība un pietāte pret oriģinālo substanci šo namu ierindo kvalitatīvi atjaunoto Vidzemes reģiona objektu sarakstā.

BUILDING AT RAUNAS IELA 15

Cēsis, Raunas iela 15

Owner: SIA *FIRMA MADARA 89 ĪPAŠUMI*

Design: SIA *ARH STADIJA*

Restoration performed by: SIA *Ekers*

Funding: own funds

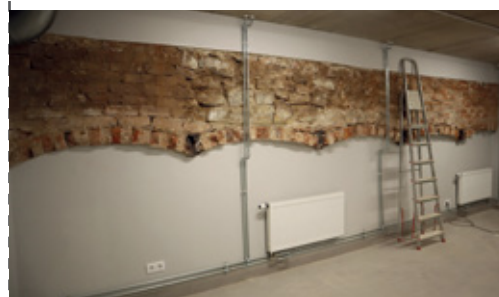
Restoration period: 2022–2023

The building at Raunas iela 15 in Cēsis was constructed in 1896, as evidenced by the year indicated on the facade. The facade is in Historicist style with distinctive sculpted cornices and Corinthian order pilasters framing the window openings of the third floor. The building, visible at the edge of Vienības square in Cēsis, is an important part of the city's historic centre.

The restoration of the building involved restoring facade with lime mortar, and repainting it, replacing the previous style of windows with wooden-frame windows, and restoring one surviving original window. The sheet metal elements of the facade, entrance door, sheet metal roof, and its paintwork were renovated; drains were installed, and work was done on the interior of the building. There, the original stairs and railings were kept and restored, and the historic plank floors were revealed. Round brick masonry arches of the walls were kept in the first-floor utility rooms. A dolomite stone wall was kept and exposed on the third floor. Rainwater drainage was repaired in the patio. The original substance, historic elements, and carpentry details were preserved as much as possible.

As a result, Cēsis gained a restored building that serves as a shining example of history that was preserved in its original form. The building contractor's care and respect for the original substance places this house in the list of Vidzeme's best-restored buildings.

Ilze Liekniņa

Attēli / photos: I. Liekniņa, B. Kibere

SIENAS SVEČTURU (1670) UN GRIESTU LUKTURA (1652) RESTAURĀCIJA

Valmieras novads, Rūjiena, Rīgas iela 32,
Rūjienas Sv. Bērtuļa luterāņu baznīca

Īpašnieks: Rūjienas Sv. Bērtuļa luterāņu draudze
Restaurāciju veica: SIA "BĒRZIŅŠ-RESTAURĀCIJA", Ģirts Bērziņš
Finansējums: Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras pieminekļu konservācijas un restaurācijas programma
Restaurācijas laiks: 2022–2023

Rūjienas baznīcas divi sienas svečturi un griestu lukturis (misiņš, bronza, dzelzs, liets, virpots, gravēts) pieder pie senākās līdz mūsdienām saglabātās dievnama iekārtas daļas. Divzaru sienas svečturu dekoram izmantots virpots balustrveida motīvs un vairogveida plāksnes ar uzrakstiem. Griestu luktura centrālais profilētais balustrs lejasdaļā noslēdzas ar lodīti, augšdaļā noslēgumā plastisks veidojums – cilvēka figūra un ērglis. Sveču zari pie balustra kārtoti divās rindās. Lukturim mehāniski bojājumi, fragmentu zudumi, virsma noputējusi, ar netīrumu nosēdumiem.

Apgaismes ķermeņi attīrīti no putekļiem un netīrumiem. Autentiskā tehnikā izgatavotas trūkstošās luktura detaļas, labota un nostiprināta konstrukcija. Attīrītās, labotās un atjaunotās detaļas apvienotas kopējā kompozīcijā, veikta jaunveidoto detaļu virsmas apstrāde. Patinētās pulētās virsmas apstrādātas ar inhibitoru, virsma lakota, vaskota.

Atjaunotie apgaismes ķermeņi būtiski papildina baznīcas iekārtojumu, vienlaikus liecinot par 17. gadsimta metālmākslas mantojumu.

RESTORATION OF WALL CANDLE HOLDERS (1670) AND CEILING LAMP (1652)

Valmiera Municipality, Rūjiena, Rīgas iela 32,
Rūjiena St Bartholomew Lutheran Church

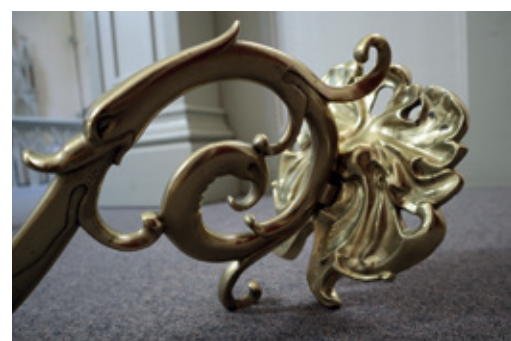
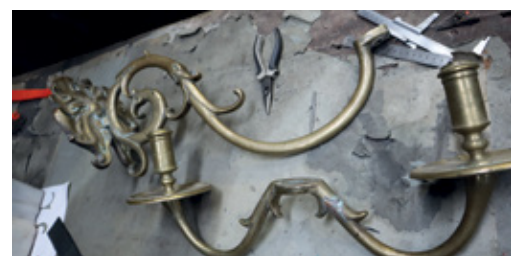
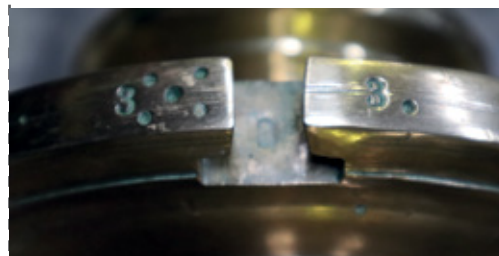
Owner: St Bartholomew Lutheran Congregation
Restoration performed by: SIA BĒRZIŅŠ-RESTAURĀCIJA,
Ģirts Bērziņš
Funding: Cultural Monument Conservation and Restoration Programme of the National Heritage Board
Restoration period: 2022–2023

Two wall candle holders and a ceiling lamp (brass, bronze, iron: cast, lathed, engraved) in this Rūjiena church are some of its oldest surviving indoor furnishings. The double wall candle holders are decorated with a lathed baluster pattern and shield-shaped plates with inscriptions. The central sculpted baluster of the ceiling lamp ends has a sphere at the bottom, and a human figure with an eagle at the top. Its candle branches are arranged in two rows at the baluster. There was mechanical damage to the lamp, with loss of pieces, dust and dust accretions on the surface.

Dust and dirt were removed from the lights. The missing parts of the lamp were made using authentic techniques, and the structure was repaired and strengthened. The cleaned, repaired, and replacement parts were combined in a single composition, with the treatment of the surface of the new pieces. Polished surfaces with patina were treated with an inhibitor agent, and the surface was lacquered and waxed.

The restored lights make a significant addition to the church's interiors, offering an example of 17th century metal artistry.

Rūta Kaminska

Attēli / photos: I. Marta, B. Ķībere

OLERU MUIŽAS KUNGU MĀJAS KĀPNES

Valmieras novads, Jeru pagasts, Oleru muiža

Īpašnieks: Kārlis Zemītis

Projekts: Kristīne Veinberga

Restaurāciju veica: SIA “Zaļās pēdas”

Finansējums: Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras pieminekļu konservācijas un restaurācijas programma

Restaurācijas laiks: 2022–2024

18. gadsimta beigās būvētās Oleru muižas kungu mājas oriģinālās kāpnēs nav saglabājušās. Tās nojauktas, visticamāk, 19. gadsimta vidū, kad notika vērienīga ēkas jumta pārbūve. Jau sākot ēkas atjaunošanu pēc ugunsgrēka 2000. gadā, tika vāktas un iegādātas atbilstoša laika posma kāpņu detaļas, lai vēlāk tās izmantotu atjaunojamo kāpņu izveidē. Ieejas hallē 2017. gadā tika rekonstruētas kāpnēs no pirmā stāva uz ēkas pagrabu.

Restaurējot parādes kāpnēs, izmantoti 2000. gada ugunsgrēkā cietušie saglabātie Oleru muižas kungu mājas 19. gadsimta kāpņu posmi. Vienpadsmit saglabāti pakāpieni attīrīti un bojātajās vietās protezēti ar atgūtu priedes koksni.

Daļai kāpņu margu posmu izmantots materiāls, kas sākotnēji atradies Kristofa Hāberlanda būvētajā ēkā Rīgā, Pils ielā 6, kura celta 1795. gadā. Greznais kāpņu sākuma balsts atceļojis no Vācijas, Ulmes pilsētas apkārtnes, no bijušajiem ēkas īpašnieku fon Krīdeneru dzimtas pēctečiem. Tas izgatavots no ozola un dekorēts ar kvalitatīvu plastiski veidotu kokgriezumu. Trūkstošās kāpņu margas, kāpņu laidī, stūru balsti, pakāpieni, roku balsta nobeigumi izgatavoti no jauna kvalitatīva skujukokā pēc analogiem. Kāpnēs gruntētas ar lineļļu un krāsotas ar lineļļas krāsu. Atjaunoto kāpņu fragmentu uzbūve, tehniskais risinājums un profilējums raksturīgs 19. gadsimta pirmās puses grezniem būvgaldniecības izstrādājumiem. Vēsturiskajām kāpnēm ir dota iespēja atgriezties ēkā jaunai dzīvei.

OLERI MANOR HOUSE STAIRCASE

Valmiera Municipality, Jeri Parish, Oleri Manor

Owner: Kārlis Zemītis

Design: Kristīne Veinberga

Restoration performed by: SIA *Zaļās pēdas*

Funding: Cultural Monument Conservation and Restoration Programme of the National Heritage Board

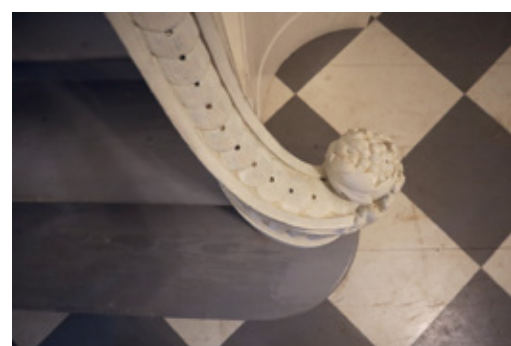
Restoration period: 2022–2024

The original staircase of the Oleri manor house, which was built in late 18th century, has not survived. It was probably demolished in the mid-19th century, during an extensive reconstruction of the building's roof. As early as the reconstruction of the building after the fire in the year 2000, staircase parts from the relevant period began to be collected and bought for later use in the staircase. The stairs between the first floor and the basement in the lobby were renovated in 2017.

The restoration of the main stair was carried out using the 19th-century staircase sections from the Oleri manor house, which survived the fire of 2000. Eleven surviving steps were cleaned, and damaged areas were repaired with recycled pine wood fill-in pieces.

Some of the staircase railing sections use material that used to be in the building in Riga, at Pils iela 6, built by Christoph Haberland in 1795. The ornate support piece at the beginning of the stairs comes from the Ulm area in Germany, provided by descendants of the former owners of the building, the von Krüdener family. It was made of oak, and decorated with a high quality sculptural carving. The missing stair railings, stair spans, corner supports, steps, handrail end pieces were replaced with new parts made out of high-quality softwood, based on analogous items. The stairs were primed with linseed oil and painted with linseed oil paint. The structure, technical solution, and sculpting of the restored staircase pieces are typical of the decorated carpentry pieces from the first half of the 19th century. It was made possible for the staircase to get a new lease of life back in the building.

Ilze Liekniņa

Attēli / photos: I. Liekniņa, B. Kibere

PIEZĪMES / NOTES
